

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנית – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפחית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא פשטא; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורם ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מנת רביעי** – 4; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישית: **קדמא** = סדר קדימות; **אולא** = גריש = גרשיים; **ויצא** מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיטע; דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.1 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ו,ב – ג: [ב] וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' :

[ג] וַאֲרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וַשְׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:

[זוהר כרך ב (שמות) פרשת וארא דף כג עמוד ב] וַאֲרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וַשְׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי

לָהֶם: רבי חזקיה פתח ... דהא כד אתברי אדם מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי דעלמא אתחברו בההוא אתר דאקרי בי מקדשא, ואינון ארבע סטרי דעלמא אתחברו בארבע סטרי דאינון יסודין דעלמא תתאה א"ש ורו"ח ומי"ם ועפ"ר, ואתחברו ארבע סטרי אליו ב' סטרי (נ"א יסודין) דעלמא ואתקין מנייהו קודשא בריך הוא חד גופא בתקונא עלאה, והאי גופא אתחבר מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמא דלעילא, אר"ש ת"ח ד' קדמאי אינון רזא דמהימנותא, ואינון אבהן דכלהו עלמין, ורזא דרתיכא עלאה קדישא ואינון ד' יסודין א"ש ר"ח ומי"ם ועפ"ר אליו אינון רזא עלאה וגו'.

וַאֲרָא – רביעי, לבריאת האדם מעפר המקדש בארץ, ארבעה צדדי עולם התחברו במקום זה, ואלו נושאים ארבע יסודות עולם (צפון) א"ש (מזרח) רו"ח (דרום) ומי"ם (מערב) ועפ"ר והתקין הקב"ה מהם גוף מתוקן משני עולמות עליון ותחתון, וארבעה הראשונים הם רזי האמונה והם אבות כל העולמות, ורז המרכבה העליונה הקדושה וגו'.

טט - ובהמשך זוהר מלמד כיצד ארבעה היסודות מרכיבים את כל הבריאה באופנים שונים. שם ה' א-ל ש-די – משמעו שודד (רמב"ן) משדד – מנצח מערכות הטבע כרצונו (ראב"ע) וזהו ענין ההרכבה עד (כפי' הנוסף) שאמרת לעולמי די (בבלי חגיגה יב,א). שודד – משדד – מנצח – משנה הרכבי תכונות הטבע כרצונו, השגחה הנדמית כדרך טבעי

פתוח נושא **וַאֲרָא** – רביעי, מהכותב (טט) עם הערות קוראים:

בראשית א,א – ב [א] בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

[ב] וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹמָה וְחָשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

הפסוק הראשון כולו בטעמים תחתונים ומרמז לעשרה מאמרות הבורא בהם נבראה הבריאה. הפסוק השני פותח בטעם העליון הראשון בתורה הוא טעם רביעי המרמז למימוש מאמרות הבורא בהרכבת הבריאה מארבע יסודות במופעים שונים.

פי' **רבינו בחיי** ארבע יסודות בצורה שהלביש הבורא בחומר התוהו, וגם בתפקיד נקודה. והארץ אחרי הבריאה הזאת היתה תהו, כלומר חמר אין בו ממש והיתה בהו שהלביש אותה צורה, והזכיר הכתוב **ארבע יסודות שיש בצורה זו**, והם: אש ורוח והמים והעפר, ומלת "הארץ" כוללת ארבעתם, והוא כלל העולם השפל, וגו'.

הערת ר' א"ש"ר ה"ו, גלוי רמזי טעם רביעי בפסוקים אלו (בר' א,ב, א, ו) שמות וארא ו,ב), הוא גלוי יסודי בתורה

זוהר גם הבסיס להא דיש ט' אותיות בשם י-ק-ו-ק, ובעולם החומר ארבע כוחות (כבידה, חוק, חלש, אלקטרומגנטי) וארבע יסודות (קוורקים: גלואונים, פוטונים וסונונים וגרביטונים) וארבע מרכיבים ב-DNA (adenine, thymine, cytosine, guanine C, T, A, G) וארבע מרכיבים בדם הוא הנפש (כדוריות לבנות, כדוריות אדומות, טרומבוציטים, פלאסמה) וכו'

וגם ש-ד-י: ש"י עולמות הבונים מ-ד יסודות המהוים אותם לכך ד במרכו ה-ש"י – ש-ד-י.

וגם א-ל ש-ד-י: שאל (כמו ביקש) באמצעות ד (היסודות) ברא את י (הספירות). וכן הוא באותה משמעות: א (הוא אלופו של עולם) לש (במובן צר צורה לחומר) באמצעות ד את י, וכו"ל.

וגם א-ל ש-ד-י: יש במובנו א-ל שד (במובן סד, כיסה בסיד, הסתיר) את י, שעולם הזה נברא ב-ה ועולם הבא נברא ב-י ונסתר מעינינו.

וגם א-ל ש-ד-י: יש במשמעו א (אלופו של עולם) לשד (כמו לשד השמן, הינו תמצית הטוב שבדבר) י (הינו עולמות העליונים ועשר ספירות וממילא כל ההויה והשתלשלותה).

[זוהר כרך ב (שמות) פרשת וארא דף כג עמוד ב] ... ועל דא קרינן משה זכה באספקלריא דנהרא דקיימא על ההוא דלא נהרא, שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא, ואבהן הוו חמאן מגו אליו גווינן דאתגליין אינון סתימין דקיימי עלייהו דאינון דלא נהרין ועל דא כתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב כאל שדי באינון גווינן דאתחזיין, ושמי יי' לא נודעתי להם אליו גווינן עלאין סתימין דזהרין דזכה בהו משה לאסתכלא בהון, וגו'.

[אוצר המדרשים (איניזשטיין) עקיבא, רבי עמוד 414] ... והשם שהוא נתגלה למשה בסנה מתוך אהבה ומתוך הרחמים ומתוך הענוה ומתוך הישרות ומתוך השלמות ומתוך הצדקה ומתוך האמונה ומתוך אברהם יצחק ויעקב, שאפילו אברהם יצחק ויעקב שהם גדולים ממלאכי השרת והקב"ה אהבם אהבה גמורה לא גלה להם שם המפורש אלא למשה בלבד שנאמר ושמי ה' לא נודעתי להם (פ' וארא). ומה הודיע להם מקצת שמו שאינו מפורש שנאמר וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב כאל שדי, שלש אותיות הללו הודיע להם כנגד שלשתן, ש' כנגד אברהם ד' כנגד יצחק י' כנגד יעקב, ולכולם שם אחד גלה להם, אבל למשה גילה לו כל השמות, בין שמות המפורשים בין שמות החקוקים על כתר מלכות שבראשו ובין שמות החקוקים על כסא הכבוד ובין שמות שנתתם בהם שבידו, בין שהם עומדים כעמודי אש סביבות מרכבותיו בין שמות שהם סביבות שכניה כנשרי מרכבה ובין שמות שנתתם בהם שמים וארץ ים ויבשה הרים ובקעות תנינים ותהומות, סדרי עולם וסדרי בראשית וסדרי מעונות וכול וערבות וכסא הכבוד, ואצרות חיים וגנזי ברכות גנזי טל ומטר גנזי ברכים גנזי עננים גנזי רוחות וגנזי נשמות של חיים ושל מתים שנאמר יודיע דרכיו למשה (תהלים ק"ג). ומפני מה לא גילה דרכיו לאברהם שפירש עצמו מע"ז ונדבק תחת כנפי השכינה ועמד בעשר נסיונות, וליצחק שנעקד כשה תמים על גבי מזבח ומסר דמו להקב"ה, וליעקב שהרחיק את עצמו ואת בניו ואת בנותיו ואת קרוביו מחטא ומע"ז שנאמר ויאמר יעקב אל ביתו הסירו אלהי הנכר (פ' וישלח)? אלא מלמד שאברהם לא גילה לו אלא משה שזרעו של יעקב שזרעו של עשו נופל בגיהנם, ליצחק מלמד שזרעו של עשו נופל בגיהנם, ולמה לא גילה ליצחק שבתרבו הקב"ה לסגולתו וחקק דמותו על כסא הכבוד שברקיע שנאמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו (תהלים קל"ה), ובו משבחים לפניו עליונים ותחתונים בכל יום שנאמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר (ישעיה מ"ט)? אלא מפני שאמר שנסתרו דרכיו לפני בוראו שנאמר למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' (שם /ישעיהו/ מ') לפיכך לא גילה לו.

סיכום: (שם' וארא ו,א) וַאֲרָא – רביעי, גיליתי לאבות איך הבריאה (העולמות שבראתי) מורכבת מצירופי ארבע יסודות וזה מבואר בשם א-ל ש-די שהוא גלוי אחד מרבים של שם הוי"ה. זה שזה בטוי של שם הוי"ה מרומז בלימוד אַלְפִּינִי מתבנית הטעמים קיסר (אתנה או סלוק) [פשטא] [מונח] זקף-קטן ותוכנו תיאור ואחריו פעולה או הלכה (בד"כ) של הכתוב בְּאֵל שְׁדֵי – מונח אתנה וַשְׁמִי ה' – מונח זקף-קטן (והוא תיאור והפעולה אחריו) לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם – מרכא טפחא סלוק. הלימוד לאתרוי בעימרו כפי' רש"י לא ניכרתי להם במדה אמתית שלי ... נאמן לאמת דברי שהבטחים ב-"אני א-ל ש-די" נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, נאמן ליפרע מהעוברים על דברי. הלימוד לאתרוי ביתר פירוט יהיה כפי' [רש"י] (ו,א) וַאֲמָר אֵלָיו אֲנִי ה' : - נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, ... אֲנִי ה' - נאמן

ב"ה טוב טעם ודעת למדני ומדעי האמנות – תהלים קי"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות**, **אתנת**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבו**; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יותר לרבות, מכל מקום; **דגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקפ** – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מינת רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן בחצי פסוק** – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; **אזלא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר'** ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרשא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ליפרע, כשהוא אומר אצל עונש, וגו'

וַיִּקְרָא אֶל הָאֲבוֹת בְּאֵל שְׁדֵי - הבטחתים הבטחות, ובכלן אמרתי להם: "אני אל שדי" (בר' יז, א; לה, יא). **וַשְׁמִי הוּא לֹא נִדְעָתִי לָהֶם**: - 'לא הודעתני להם' אין כתיב כאן, אלא **לֹא נִדְעָתִי** - לא ניכרתי להם במדה **אַמְתִּית** שלי שעליה נקרא **שְׁמִי הוּא** - נאמן **לאמת**

דברי, שהרי הבטחתים ולא קיימתי.

וַשְׁמִי הוּא לֹא נִדְעָתִי לָהֶם: **רש"י** - נאמן **לאמת** דברי, ס"ת 'לא' נודעת'י להם' – אמת"י או יאמ"ת

הלימוד אלפנין שיש ללמוד מהלימוד לאחריו הוא שגלוי ה' אליהם היה מוגבל לעומת הגלוי אל משה

אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב – תביר מרכא טפחא, מרכא טפחא כיתור לרבות במעלותיהם וביעקב להיות בחיר האבות, ובא **תביר**

לרמז על הגבלת גילוי הנסתרות בתורת הא-לקות לכל אחד מהאבות, לאברהם מפני ישמעאל, ליצחק מפני עשו, ליעקב מפני שאמר

שנסתרו דרכיו לפני בוראו שנאמר למה יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' (שם) /ישעיהו/ (מ') לפיכך לא גילה לו

בְּאֵל שְׁדֵי – מונח אתנה, מונח מרבה הגבלות הנרמזות באתנה, ללמד שלא גילה לאבות שמות הוי"ה המגלים נסתרות יותר נרחבות בתורת

הא-לקות, כאלו שגילה למשה רבנו.

שמות וארא ויג: וַיִּדְבֹר הוּא אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן

וַיִּצְוֶם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל-פְּרַעְה מֶלֶךְ מִצְרָיִם **לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: ס**

וירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה (וילנה יז,א)] ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי' תלוי בכל אדם ואתיאי כהיא דא"ר שמואל בר רב

יצחק **וַיִּדְבֹר הוּא אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וַיִּצְוֶם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** על מה ציום על פרש' שילוח עבדי' ואתיאי כהיא דא"ר הילא לא

נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב מקן שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי וגו'

וַיִּדְבֹר הוּא אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן – מונח זקא מונח סגול, מוסיף מענין משה ואהרן עליהם, מה הם חפשיים לרבות עליהם עוד חפשיים.

וְאֶל-פְּרַעְה – טפחא בפרעה ללא הגבלת מרכא לפניו, גורם להתפשטות אפיון מפרעה המצווה לשלח עבדיו מבני ישראל, אל מהות הצווי

למשה ואל אהרן, מה משה ואהרן חפשיים אז עליהם לצוות על בני ישראל המשעבדים אחיהם מבני ישראל לשהררם לחפשי וכך להוסיף

על משה ואהרן בני החירות את כל בני ישראל המשועבדים לאחיהם ובזכות זאת יוסיפו לכל (יזכו) בני ישראל לחירות.

שמות וארא ז

[יז] פה אמר הו' בנאת תלדע פי אני הו' הנה אנכי מפקה במטתה אשר-בנדי על-המים אשר ביאר ונהפכו לדם:

[יט] ויאמר הו' אל-משה אמר אל-אהרן קח מטתך ונתה-דרך על-מימי מצרים על-נהרתם על-יאריתם ועל-אנמיהם ועל-

כל-מקנה מימיהם ויהיו-דם ויהיה דם בכל-ארץ מצרים ובעצים ובאבנים:

ע"פ **שמות וארא ז, זיט תורה שלמה (פא*) פסיק בפסוק (ז, ט) מפקה במטתה אשר-בנדי** ומשמעו פעמיים יד, הנלקחת מצד שמאל של

הפסיק לצד ימין של הפסיק, יד משה ויד אהרן המטה את המטה.

ע"פ **תורה שלמה [פז] אמר אל-אהרן** – מונח פזר, כעין שני עניני פזר **קח מטתך ונתה-דרך**. – מונח מונח תלישא-קטנה, כעין שלושה

עניני תלישא-קטנה (= תרסא)

(א) תרסא רמז לימי התראת מכה וימי שימושה, ראה לעיל.

(ב) תלישא עשויה לרמז לחישוב זמני תקופות, **פזר** ירמז להמנעות משתיית מי נהרות בזמן שחלה התקופה, כי מסוכן כמו מכת דם במצרים

(ג) לפי שתרגם אונקלוס עצים ואבנים ככלי עצים וכלי אבנים, ע"פ המדרש הגדול תלישא עשויה לרמז למים שאובים (כעין תלושים)

בכלים שבגודל עד 40 סאה מקבלים טומאה לעומת מי נהרות ומאגרים שונים שאינם מקבלים טומאה. **פזר** ירמז לכשרות וטהרת מקוואות.

ע"פ **תורה שלמה (פג) על-מימי מצרים על-נהרתם על-יאריתם ועל-אנמיהם ועל-כל-מקנה מימיהם** – כעין כלל ופרט וכלל

או רבוי מיעוט רבוי, הכלל הראשון **על-מימי מצרים** מטועם קדמא ואזלא, הפרטים **על-נהרתם על-יאריתם ועל-אנמיהם**, כלל

בתראה **ועל-כל-מקנה מימיהם**, לפי כלל ופרט וכלל, הכלל בתראה מרבה (ע"פ תרגום אונקלוס של עצים ואבנים) כלי עצים וכלי

אבנים,

ויהיה דם בכל-ארץ מצרים ובעצים ובאבנים: לפי רבוי מיעוט רבוי יש ללמוד באופן המרוחק ביותר ממי היאור, שנשארו מים

במצרים למצרים, שלא היו לדם ואלו מים שחפרו המצרים שמקורם לא היה ביאור

שמות וארא ז, [כד] ויחפרו כל-מצרים סביבת היאר מים לשתייתם כי לא יכלו לשתיית ממי היאר:

שמות וארא ז, כא: ויהנה אשר-ביאר מתה ויבאש היאר ולא יכלו מצרים לשתיית מים מן-היאר

ויהי הדם בכל-ארץ מצרים:

ע"פ **תורה שלמה (צא)** כמו שבגאולת מצרים הייתה מכת דם כך תחזור ותהיה מכת דם ואש ותמרות עשן בגאולת אדום לעתיד לבוא, דבר

המרומז בפעמיים זקא-קטן **ויבאש היאר ולא יכלו מצרים**.

שמות וארא ט, ג: הנה יד-הו' הנה במקנה אשר בשדה בסוסים בהמרים בגמלים **הבקר ובצאן הבקר כבד מאד:**

במקנה אשר בשדה - פשטא מונח זקא-קטן **בסוסים בהמרים בגמלים** - מהפך פשטא זקא-קטן, פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים

שופטים ב, טו: בכלו אשר יצאו יד-הו' היתה-בם לרעה פאשר דביר הו' וכאשר נשבע הו' להם ויצר להם מאד:

יד-הו' היתה-בם לרעה - פשטא מונח זקא-קטן **כאשר דבר הו'** - פשטא מונח זקא-קטן, פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים

[מקראות תמימות (מקת"ם) רות רבה ב יט על פסוק שופטים ב, טו]

אמר רבי לוי: כל מקום שנאמר בו יד ה' מכת דבר היא, **ובנין אב** (מקת"ם ההוכחה הברורה ביותר) שכלולם **(שמות וארא ט, ג) הנה יד-הו'**

הויה (מקת"ם מכת דבר) ... תלמידי דרבי נחמיה מייתי לה מהתם **(שופטים ב, טו) בכל אשר יצאו יד-הו' היתה-בם לרעה** - ביוצאין היתה

מגפה (מקת"ם דהיינו אלימלך שיצא לחוץ לארץ - פירוש המהרז"ל) ביושבין לא היתה מגפה.

- טט אמר רבי לוי יד-הו' ... בנין אב ומוכח מפסוק **(שמות וארא ט, ג)** שבו פעמיים זקא קטן בין שני קיסרים (סילוק אתנה)
- תלמידי דרבי נחמיה יד-הו' ... בנין אב ומוכח מפסוק **(שופטים ב, טו)** שבו פעמיים זקא קטן בין שני קיסרים (סילוק אתנה)
- רבי לוי ותלמידי רבי נחמיה ידעו שבפסוקים אלו יש לימוד של בנין אב ולענ"ד זה מושרה ע"י פעמים זקא-קטן במקראות שהובא על-ידם.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טווד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; מצצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הוקש; השלישית: קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה: פר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

סיכום:

שמות וארא ו,ג וְאָרְא - רביע, גיליתי לאבות איך הבריא (העולמות שבראתי) מורכבת מצירופי ארבע יסודות וזה מבוטא בשם א-ל-ש-די שהוא גלוי אחד מרבים של שם הוי"ה. זה שזה בטוי של שם הוי"ה מרומז בלימוד אלפנין מתבנית הטעמים קיסר (אתנח או סלוק) [פשטא] [מונח] זקף-קטן ותוכנו תיאור ואחריו פעולה או הלכה (בד"כ) של הכתוב בְּאֵל שְׁדֵי – מונח אתנח ושְׁמֵי ה' – מונח זקף-קטן לֹא נִדְעָתִי לָהֶם – מרכא טפחא סלוק. הלימוד לאחריו כפי"רש"י לא ניכרתי להם במדה אמתית שלי ... נאמן לאמת דברי שהבטחים ב-"אני א-ל-ש-די" נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, נאמן ליפרע מהעוברים על דברי. ס"ת לא' נודעת' להם' – אמת"י או יאמ"ת אֶל-אֲבֹתָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב – תביר מרכא טפחא, מרכא טפחא כיתור לרבות במעלותיהם וביעקב להיות בחיר האבות, ובא תביר לרמז על הגבלת גילוי הנסתרות בתורת הא-לקות לכל אחד מהאבות, לאברהם מפני ישמעאל, ליצחק מפני עשו, ליעקב מפני שאמר שנסתרו דרכיו לפני בוראו שנאמר למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' (שם) /ישעיהו/ מ' לפיכך לא גילה לו בְּאֵל שְׁדֵי – מונח אתנח, מונח מרבה הגבלות הנרמזות באתנח, ללמד שלא גילה לאבות שמות הוי"ה המגלים נסתרות יותר נרחבות בתורת הא-לקות, כאלו שגילה למשה רבנו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **מצבת השערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחף** פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – קב ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונת רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיטעל; דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.2 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ו,ו: לכן אמר לבני ישראל אני ה'

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבדתם ונאלתי אתכם בנרוע נטויה ובשפטים גדלים:
והוצאתי אתכם – מונח רביעי, מרמז לפחות ארבעה ענינים אשר אפשר שמרמז להמישה לשונות של גאולה כאשר הלשון החמישי הוא ללא הכרעה – תיק"ו. בכל אופן נאמר כאן **והוצאתי אתכם** והמדרש ובהקפות סיכות נאמר ונקוב **והוצאתי אתכם** הוצאת-גאולת עם ישראל ממצרים היא גם הוצאת-גאולת השכינה הקדושה מגלותה.

שמות וארא ו,ז: וילקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים:

וילקחתי אתכם לי לעם – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. לכתחילה ע"פ רב"ע היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות וע"פ **רבינו בחיי** לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם, ובפועל הקב"ה הקדים את הקץ והוציאנו מן גלות החל הזה **אבן עזרא (ז)** ולקחתי כאשר תקבלו את התורה על הר סיני, וטעם המוציא אתכם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות. וזה יתברר לך בפ' כי תשא:
רבינו בחיי ענין מתן תורה, זהו שכתוב: (שמות ו, ז) "ולקחתי אתכם לי לעם", וזאת הבטחה כמתן תורה שכתוב: (דברים כז, ט) "היום הזה נהיית לעם". "והיית לכם לאלהים", תקבלו אלהותי, "וידעתם", משם ואילך, "כי אני ה' אלהיכם", שאני העושה עמכם אותות ומופתים מחודשים ביצירה בעבור שאני אלהיכם, "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים", כלומר אני הוא המוציא כי לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם.
תולדות יצחק המוציא אתכם, כתב רבי אברהם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות.

וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם – (א) רביע ... זקא-קטן, כעין סתום שלא בא לסתום אלא לפרש,
 (ב) רביע ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, עצמת הידיעה על ההשגחה הפרטית,
 ושתי תבניות הטעמים מרמזות על כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח)** ... כי הכבדת העול במצרים, (טט) וכן בגלויות) באמת כעת נראה לכם כי הסיבותי לכם רעה, ולהכביד עולם לבל ליתן להם תבן. ובכל זאת תראון כי זה עוצם הטובה ותכלית הדרור - **וילקחתי אתכם לי לעם** וכו'.

וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם - (ג) זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, דבר החזור וקורה. כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח)** **וילקחתי אתכם לי לעם** וכו' **והבאתי אתכם אל הארץ**. ר' סימאי אומר **(בבלי סנהדרין קיא, א)**: נאמר "ולקחתי אתכם לי לעם", ונאמר "והבאתי אתכם", **מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ** (מה ביאתן לארץ שניים מתוך ששים ריבוא, אף יציאתם ממצרים) שנים מתוך ששים ריבוא. (אמר רבא, נכן לימות המשיח).

וידעתם – רביע, ע"פ **משך חכמה** פירש בלשון ציוני לדעת ארבע ידיעות (א), שתדעו בטח כי **כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם** – (ב) ומזה תדעו כי **והבאתי אתכם אל הארץ** (ג) **ונתתי אתכם ללכם מורשה**. (ד) ולכן בכל אשר תלכו, ולא תנסו את ה' ותלכו אחריו כצאן אחר רועה. וכן אמר **בזהר הקדוש ברעיא מהימנא (דף כה)** "פקודא דא למינדע". הרי דריש בלשון ציוני, ודו"ק.

אברבנאל ... אבל פ' הפסוקים האלה לדעתי כן הוא שבעבור שמרע"ה היה מתיאש מהגאולה וכן ישראל כולם וכמו שאמר מאז באתי לדבר בשמך וגו' הודיעו יתברך שהגאולה היתה מחוייבת והכרחית שתהיה וזה מג' סבות **הא' מפאת האל ית' עצמו** לפי שלא נגלה לאבות באופן שידעו ויכירו אותו והיה זה לפי שהיתה נבואתם ע"י אמצעי ועם היות הדברים יוצאים מהמקור הראשון יתברך הנה לא היה נודע וניכר אצלם שפע הסבה ... לפי שלא נבאו פנים בפנים כי אם ע"י אמצעיים זאת היא הסבה הראשונה. וענינה שהיתה הגאולה הכרחית כדי שישיר' ומשה כל א' במחיצתו ומדרגתו ינבא פנים בפנים באופן שיכירו וידעו כבוד ה' וגדלו מה שלא נודע לאבות עד הנה לפי שלא היתה נבואתם פנים בפנים.
וזכר הסבה הב' באמרו **וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען** רוצה לומר וגם יש **סבה** אחרת מחייבת הגאולה והיא מה שנשבעתי וכתתי ברית לאבות על ירושת הארץ ... והיה אם כן הקב"ה **מתחייב** להוציא את בניהם ממצרים כדי להורישם את הארץ לקיים שבועתו.

וזכר הסבה הג' באמרו **וגם אני שמעתי** וגו' רוצה לומר גם יש סבה ג' מחייבת הגאולה והיא שאני שופט כל הארץ ושמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם וראוי לעשות משפט וצדקה יאמר על זאת הסבה **ואזכור את בריתי** ואין פירושו הברית שכרת לאבות על ירושת הארץ כי זה כבר זכרו אבל הוא הברית שכרת עמו בין הבתרים ששם נדר על זה כמו שאמר **וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי**

ואחרי שזכר ג' הסבות האלה הוליד מהן מה שרצה והתחיל מהאחרונה דסמך ליה לפי שהיא הראשונה שתתקיים בזמן והוא אמרו **לכן אמור לבני ישראל אני ה' סבת הסבות כלן** ובב"ת (ובלתי בעל תכלית) **היכולת והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרי והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בנרוע נטויה ובשפטים גדלים** כלומר שמפני ששמע נאקתם וצעקתם יושיעם ויוציאם מגלותם. ... **והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים שהם המסים. והב' העבודות פרך** ... וכנגד זה אמר **והצלתי אתכם מעבודתם**. והג' היה הריגת בניהם שהיו משליכים אותם ליאור שהיא הקשה לנכולם ועז"א **וגאלתי אתכם בנרוע נטויה ובשפטים גדולים** רומז למכת בכורות ולקריעת ים סוף שהיו במשפט ע"ז

וידעתם – רביע, **אברבנאל** כי הנה ירושת הארץ לא הבטיחם (לאבות) עליה בחייהם כי אם שדור רביעי ישוכו הנה וכן **וידעתם** – רביע, אפשר שבכך מסיים ארבע לשונות של גאולה האמורים בגלות מצרים **והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי** ומכאן ידיעת ההלכה של ארבע כוסות בסדר פסח להודיה לקב"ה על הגאולה, וארבעה הצריכים להביא קרבן תודה וקרבתה בפסח הוא תודה מיוחדת.

פסוק ז' הוא מקבוצת הפסוקים בתורה בהן מופיע שרש "לקח" או שרש "קדש" וגם הצירוף "אני ה' א-לקיכם". כאשר שרש זה מופיע

ב"ה טוב טעם ודעת לטעון (ל) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ט; **הפצת התשעורת**, **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא קטן** – 2; **זקא גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונת רביע** – לפחות 4; ... **זקא קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל הפרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פא** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אזי התיבות "אני ה" הן בטעם מחבר עוצר ותיבת "א-לקיכם" אינה בחיבור לתיבת "ה".

לשון **וְלִקְחֹתִי כִּמוֹ כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה (דב' ל"ב, כ"ג)** – **כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעֻלָּהּ (דב' ל"ב, כ"ד)** – **כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה (דב' ל"ב, כ"ה)** (דב' ל"ב, כ"ה) היינו ולקחתיו לשון ליקוחים, קידושי עם ישראל לה' ואז **כִּי אֲנִי הוּא** – מונח מהפך פשטא, שני טעמים מחברים המקדימים לטעם עוצר. מרמז על כעין שני חיבורים, שתי בחינות של חיבה וקירוב בין הקב"ה ונגסת ישראל וכן התעלות הבריאה למצבה שקודם לחטא אדם הראשון, כמו שאכן קרה במתן תורה.

כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם – מונח מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקא-קטן, מונח מרמז על יותר מסדרה אחת של התבנית שאחריה, **מונח** ראשון של התבנית מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקא-קטן יוסבר בשלבים: (א) נסביר מלת וטעמי **אֱלֹהֵיכֶם** – מונח זקא-קטן, כעין ריבה וריבה את הכל, כעין מה שיש לכוון באמירת של א-לקים התקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, עילת העילות וסיבת הסיבות. ופירש ה- **אברונאל סבת הסבות כלן ובב"ת** (=ובלתי בעל תכלית) **היכולת** (בלתי בעל גבול והגבלה כלשהי). (ב) נחזור אל המלים **אֱלֹהֵי שְׁהִי (שמ' ודא"ל, ג)** שע"פ **זוהר כרך ב (שמות) וארא (כג,ב)** והמפרשים בשם **א-ל-ש-די** הבורא משדד – מנצח מערכות הטבע כרצונו (**דא"ב"ע, רמב"ו**) וזהו ענין ההרכבה עד (כפ"ל הנוסף) שאמרת לי לעולמי די (**בבלי חגיגה יב,א**), שודד – משדד – מנצח – משנה הרכבי תכונות הטבע כרצונו, השגחה הנדמית כבדרך טבעי. (ג) עתה יובן כי מובן אחד של טעמי **כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם** – מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקא-קטן, ידרש שהבורא מהפך את פשט הרכב ומערכות הטבע וכל הכוחות כולם כרצונו. בכוחות יש לכלול גם השרים הממונים על הכוחות.

מונח ראשון של תבנית טעמי הקרא אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם – מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקא-קטן, ידרש שלמען הגאולה ממצרים ומתן תורה הקב"ה ישנה מדרך הקבועה לעשות באמצעות שליח (אמצעי) ויעשה זאת בכבודו ובעצמו. נשים לב כי המלים **כִּי אֲנִי** בצרופן הן מלת **אנכי הוּא אֱלֹהֵיכֶם** של הדיבר הראשון מעשרת הדברות ושם בקריאה בטעם עליון **אנכי** – פשטא ה' – מונח **א-לקיכם** – זקא-קטן. **וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם** – **אברונאל** רוצה לומר אחרי צאתכם ממצרים תבואו להר סיני ותקבלו את התורה **פנים בפנים** ואז תכירו ותדעו את השם הנכבד כי **תנבאו ממנו בלי אמצעי** כמו שיתב' מה שלא זכו אליו האבות וזהו **וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי הוּא** ואמר **המוציא אתכם** וגו' לפי שצאתם ממצרים ונתינת התורה **שניהם** היו בלי אמצעי. **המוציא אתכם** – מונח זקא-קטן, בתפקיד שתיים ע"פ **אברונאל** וגו' לפי שצאתם ממצרים ונתינת התורה **שניהם** היו בלי אמצעי.

שמות וארא ו,ח:

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי לְתֵת אֶתָּה לְאֲבֹרְתָהּ לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֶתָּה לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי הוּא:

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי לְתֵת אֶתָּה – שלושה זקף בין שני קיסרים, ע"פ **אברונאל** עוצמת ההבטחה לאבות מורשת הארץ לבני ישראל כלומר לא בדרך גרות כמו לאבות עצמם אלא בדרך ירושה וממשלה החלטית **משך חכמה (ז - ח)** ... הכבדת העול במצרים (טט – וכן בגלויות) באמת כעת נראה לכם כי הסיבותי לכם רעה, ולהכביד עולם לבל ליתן להם תבן. ובכל זאת תראון כי זה עוצם הטובה ותכלית הדרור – **וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וכו'.

וְנָתַתִּי אֶתָּה לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי הוּא – קדמא מרכא תביר טפחא סלוק, לא לכולם מורשה (א) לא כולם יצאו ממצרים (ב) כי רוב יוצאי מצרים בני 20 עד 60 מתו במדבר,

משך חכמה (ז - ח) **וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וכו' **וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ**. ר' סימאי אומר (**בבלי סנהדרין קיא, א**): נאמר "ולקחתי אתכם לי לעם", ונאמר "והבאתי אתכם", מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ (מה ביאתן לארץ שניים מתוך ששים ריבוא, אף יציאתם ממצרים) שנים מתוך ששים ריבוא. (אמר רבא, וכן לימות המשיח, שנאמר "וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה ממצרים"). כוונת המאמר הזה המופלג הוא, כי כל האותות והמופתים ושפטים גדולים אשר עשה למצרים בעשר מכות ובקריעת ים סוף, שיה בשביל שיבואו שניים מס' ריבוא אל המטרה האלקית. וכמו שכל זה שעשה במדבר, הכל היה לתועלת אשר שני אנשים יישארו מ- ס' ריבוא, כן לא ימנע מהשי"ת לשדד הטבע ולהראות זרועו והשגחתו על בניו בפרט לכל באי עולם, אף כי אינם ראויים אל הדביקות לאלקות והמטרה התכליתית רק שניים מס' ריבוא. ומאות אלפים שונאי השם יאבדון עבור תועלות פרטים מצויינים מאמינים בהשגחתו. ולזה אמר רבא 'וכן לימות המשיח'. וכן הוא אומר "ככל אשר עשה לך ה' אלוקיכם במצרים לעיניך", כי הנפלאות עשה לכולם, ולהביט וליקח מזה מוסר צדק ואמונה טהורה, זה רק ליחידים מהכלל. לכן לא ירפה ידי המאמין בראותו כי אין מי שראוי אל המטרה האלקית רק יחיד סגולה, כי משביב אש, בהריחו ברוח סוער, יאיר כל העולם, כן ההשגחה האלקית, בהדבקה ביחיד סגולה אשר יריחו רוח משפט וצדק, תהיה לאור עולם ולאש לטהר ולהבתי י- ה. ולכן נסמך אל מה שהביאו קודם 'אחד ממשפחה מזכה כל המשפחה' וכו' יעויין שם ודו"ק כי זה מושכל:

(ז,ו) (וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי) לְעָם וְהִייתִי לְכֶם לְאֵלִים. וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם; (ו,ח) וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ (אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי לְתֵת אֶתָּה לְאֲבֹרְתָהּ לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב). הענין על פי דברי

הנביא (ירמיה ב, ב): "זכרתי (לך חסד נעריך) אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר וכו'". כי זה באמת ענין נורא אשר עם גדול כמוהו הלכו כבטחונם במדבר ציה, ולא שאלו באיזה דרך תוליכנו. ולכן אמר כי באמת בשכר זה תבואו אל הארץ [וכנזכר זה הרבה בספרין]. וזה שאמר, כי באמת כעת נראה לכם כי הסיבותי לכם רעה, ולהכביד עולם לבל ליתן להם תבן. ובכל זאת תראון כי זה עוצם הטובה ותכלית הדרור – **וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וכו'.

וַיִּדְעֶתֶם – רביע, ע"פ **משך חכמה** פירש בלשון ציוני לדעת ארבע ידיעות (א), שתדעו בטח כי **כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם** – (ב) ומזה תדעו כי **וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ (ג) וְנָתַתִּי אֶתָּה לְכֶם מוֹרְשָׁה**. (ד) ולכן בכל אשר תלכו, ולא תנסו את ה' ותלכו אחריו כצאן אחר רועה. וכן אמר **בזהר הקדוש ברעיא מהימנא (דף כה) "פקודא דא למינדע"**. הרי דריש בלשון ציוני, ודו"ק.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצות השערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים בתפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטני; מרכא = מאריך; רבוי; דרָאָא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפָאָא = טרָאָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפָאָא – קב' שמשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָאָא תביר טפָאָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפָאָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפָאָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקָפָא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרָאָא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקָה-קטן – 2; זקָה-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקָה-קטן ... זקָה-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישית: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פּאָר – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ו,ד:

וְגַם הַקְּמוֹתַי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּם לְתֵת לָהֶם אֶת-אֲרֵץ כְּנָעַן

אֶת אֲרֵץ מִגְרִיהֶם אֲשֶׁר-גָּרִו בָּהּ:

וְגַם הַקְּמוֹתַי אֶת-בְּרִיתִי – קדמא מהפך פשטא, כעין כתוב המלמד על חבירו שלפניו, **תורה שלמה [כט] שנסה אותם** (שלושה האבות

המוזכרים בפסוק ג) במה שאמר להם שיתן להם את ארץ כנען ולא הרהרו אחריו (**שמו"ר כתב יד**)

ובהערה כתב שבנדפס "שנתנה להם". ויש לטט להעיר כי טעם **וְגַם** – קדמא באחד מתפקידי מרמז על זמן המוקדם ממקום הכתוב, ולכן יתפרש כי ארץ כנען כבר נתנה לאבות אלא גלו מפני גזרת בין הבתרים. אברהם אבינו זכה בארץ מכה נצחונו על ארבעה המלכים שכבשו הארץ מיושביה ובכך הכשירוה בדרך הטבע לזכותו בה. יצחק לא עזב הארץ, יעקב חזר לארץ ובמלחמה של שכם והערים שסביבותיהם כבשו את ההר ואפשר שלכן האחים חלקו על יוסף באומרים שהארץ כבר נתנה להם.

ובפירושו **רבי מנחם המאירי על תהלים קה, י - יא אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם**: (**בר' תולדות כח,ד**). הנה **שברית** ירושת הארץ היא לאברהם, וממנו ליצחק, וממנו ליעקב. ואמר "לעולם" (לעיל, ח), וברית **עולם** ו"אלף דור" (לעיל, ח) - כי אע"פ שיגלו ממנה לחטאם, **קרקע אינה נגזלת**,

הַקְּמוֹתַי אֶת-בְּרִיתִי – מהפך פשטא, בתפקיד מוציא מפשוטו של כתוב, ומקים ברית עם שניים כמרומז בטעם זקָה-קטן של **אִתְּם**, מקים ברית עם הבנים, ועם נשמת האבות.

בראשית תולדת כח,ד:

וַיִּתֶּן-לְדָוִד אֶת-בְּרִית אֲבִרְהָם לֵדָוִד וַיִּלְזַדְּעֵנִי אִתְּךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת-אֲרֵץ מִגְרִיִּד אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:

תהלים קה, [י] וַיַּעֲמִידֶךָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: [יא] לְאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת-אֲרֵץ-כְּנָעַן חֻבְל נַחְלַתְכֶם: [יב] בְּהִיּוֹתָם מִתֵּי מִסְפָּר כְּמַעֲט וְנָגְרִים בָּהּ:

רבי מנחם המאירי והעמיד השבועה **ליעקב לחק** - רוצה לומר: לקיום. ולישראל **ברית עולם** - כפל ענין; והוא שנאמר בברכת

יצחק ליעקב: **וַיִּתֶּן-לְדָוִד אֶת-בְּרִית אֲבִרְהָם לֵדָוִד וַיִּלְזַדְּעֵנִי אִתְּךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת-אֲרֵץ מִגְרִיִּד אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:**

(**בר' תולדת כח,ד**). הנה **שברית** ירושת הארץ היא לאברהם, וממנו ליצחק, וממנו ליעקב. ואמר "לעולם" (לעיל, ח) וברית **עולם** ו"אלף דור" (לעיל, ח) - כי אע"פ שיגלו ממנה לחטאם, **קרקע אינה נגזלת**, ועוד ישובו אליה. (יא) וזכר פרט הברית שהיה בענין הארץ, והוא אמרו: **לְאמֹר: לְךָ אֶתֵּן אֶת אֲרֵץ כְּנָעַן** - כלומר: לכל אחד מן האבות; וחבל **נחלתכם** - כנגד כלם. וקראה 'נחלתם', כי הנבואה יעדתה להם כירושה גמורה, כמו שנאמר לאברהם "ויירש זרעך" (בר' כב,ז), וליעקב - "לרשתך את ארץ מגוריך" (בר' כח,ד); וכן לכלם: "ונתתי אותה לכם מורשה" (שמו"ו, ח). (יב) ואמר אחר כן: **בְּהִיּוֹתָם (בְּהִיּוֹתָם) מִתֵּי מִסְפָּר** - רוצה לומר: בזמן האבות. **כמעט וגרים בה** - כלומר: אע"פ שהיו מעטים, ושהגוים אשר ביניהם היו יודעים שכלכם לירש את הארץ, היו גרים בה ואינם מתיראים.

שמות וארא ו,ה - ו: [ה] וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת-נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָרִים אִתְּם וְאָזְכַּר אֶת-בְּרִיתִי:

[ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'

וְהוֹצֵאתִי אִתְּכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אִתְּכֶם מֵעַבְדֵיכֶם

וְנָאֲלַתִּי אִתְּכֶם בְּזִרְעוֹ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטָיִם נְדָלִים:

[ה] וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי - מונח פסק רביעי ... וְאָזְכַּר אֶת-בְּרִיתִי - טפחא סלוק

[ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' - גרשיים מרכא זרקא מונח סגול

רש"י ה' וגם אני (שמעתי) כמו שהצבתי והעמדתי הברית (**עיקר שפת"ח ז')** יש עלי לקיים.

רש"י [ו] לָכֵן ע"פ אותה השבועה: **אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** הנאמן לקיים.

עיקר שפת"ח ז' והפירושו של הפרשה זו (טט - מתחילת וארא עד כאן) **וידבר א-לקים משפטים. ויאמר אליו על שאמר משה למה זה**

שלחתי אמר לו הקב"ה **אני ה'** שנאמן לקיים הבטחתי. ואל תאמר כיון שלא הבטחתיים (טט - לאבות) בשם ה' כי אם **בא-ל ש-די**

(**וארא ו,ג**) איני מוכרח לקיים. אבל (**וארא ו,ד**) **וגם הקמתי את-בריתי** וכו', לכן וגם אני צריך לקיימו הלכך שמעתי וכו'.

טט - [ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' - גרשיים מרכא זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד של גורע מהענין על הענין ושל מוסיף

מהענין על הענין. גורע מן הדין ומוסיף על הרחמים. רעיון זה חוזר פעמים אחדות בספור יציאת מצרים, ואח"כ במדבר, כגון (**שמות כי תשא**

ז,ז) **וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא** - קדמא מרכא פסק זרקא סגול ע"פ **תיב"ע** הקב"ה עובר מכסא דין לכסא רחמים.

• **לָכֵן** - גרשיים, טעם **לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל** - זרקא בתפקיד גורע מהענין על הענין דומה בתפקיד זה לתביר. גרשיים ... תביר כעין יצא

להקל ולהחמיר. למי שיתעורר ממכות מצרים **אָמַר** - מרכא =מאריך אף וגואל למי שלא יתעורר לא יאריך אף ולא יגאל. לפי המקורות בתורה שלמה בני ישראל לא היו ראויין להיגאל אלא להיהרג. ויש לומר שלא כולם לא שמרו ברית ולא כולם עע"ז. הקב"ה הביא עצמו בשבועה נוספת על שבועתו לאבות נגד מידת הדין ומן הסתם זה בזכות האבות ובזכות אלו מבני ישראל ששמרו ברית ולא עע"ז ומחמיר על עצמו כדי להקל על בני-ישראל הזכאים ובזכותם להוסיף עליהם גם את החייבים.

• **לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** - זרקא מונח סגול, מוסיף מהענין על הענין, מוסיף על הבטחה לאבות **בא-ל ש-די** הבטחה ב- **אֲנִי ה'** - מהמהוה הנעלה מן הספירות המבוטאות בשמות הקב"ה, הנאמן לקיים הבטחתי, המגביר רחמים ומוסיף על בני ישראל הזכאים את החייבים לגאלם כהבטחתו לאבות. בעזרת הרב אי"מ אייזן הי"ו **אֲנִי ה'** - אני אותיות אי"ן, כתר דמלכות דא"ק המהוה את ארבע העולמות.

• ועוד אפשר לומר כי **לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** - גרשיים מרכא זרקא מונח סגול, כי הקב"ה משיבע לכל אחד מישראל למסירות נפש כי בני ישראל היו במצרים ללא מצוות שיתנו להם זכות לגאולה כפסוק "ואת עירום ועריה". מסירות נפשם התבטאה בתשובה אל ה' בימי מכות מצרים, בקשירת השה או הטלה, עבודה זרה של מצרים, למיטתם לשחיטתו בערב פסח ואכילתו בליל פסח; במילה בליל פסח. כל אחד מישראל משלים את כנסת ישראל שיש לה שלמות של שש מאות אלף נשמות, וזוה תלויה התעלות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"כ) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התעט'ט; **תפנית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט; לא ממש; טפחא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטית; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטית; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטית; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מתח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – חקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פיר – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

העולמות מהמדרגה שירדו אליה מחטאי האדם, דבר המרומוז ב-**אני ה'** – מונח סגול, מונח טעם מחבר, סגול טעם עוצר, ההתעלות הסגולית של העולמות תלויה במסירות הנפש של כל אחד מישראל. בתוך התעלות זאת נמצא גם כעין גאולת כסא הכבוד (כבוד ה') מהגלות, כמרומוז בשני הלשון הבא:

- **והוצאתי אתכם** – מונח רביעי, מרמז ללפחות ארבעה ענינים אשר אפשר שמרמז לחמישה לשונות של גאולה כאשר הלשון החמישי הוא ללא הכרעה – תיק"ו. בכל אופן נאמר כאן **והוצאתי אתכם** והמדרש ובהקפות סוכות נאמר ונקוב **והוצאתי אתכם** הוצאת-גאולת עם ישראל ממצרים היא גם הוצאת-גאולת השכינה הקדושה מגלותה. אפשר כי בדרשה תבנית הטעמים מונח רביעי של **והוצאתי אתכם** מרומוז ענין של יציאת כסא הכבוד כביכול מגלות.

תורה שלמה [לה] [ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' ר' יודן אומר כדאי היו ישראל (ראויין) לישטף במצרים שהפרו ברית מילה ועבדו ע"ז. אלמלא שהביא הקב"ה עצמו בשבועה שני' **לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** ואין לָכֵן אלא שבועה שנא' **(שם"א ג'ד)** ולכן נשבעתי לבית עלי **(מדרש הגדול, מכילתא דרשב"י, שמ"ר פ"ו-ה)**. **תורה שלמה [לו] אֲנִי ה'** אני יודע שסופן למרוד בי ולהכעיס לפני ואע"פ כן הריני גואלן למען שמי וכן הוא אומר **(שם"ב כה)** **וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְדַּע אֱלֹהִים: ס** **בהערות** משה היה ירא שמא מדה"ד תעכב גאולתם ... ובויק"ר פכ"ג-ב: אומר רבי שמואל בר נחמני אלולי שאסר הקב"ה עצמו בשבועה לא נגאלו ישראל לעולם, הה"ד **[ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** **(מדרש הגדול, מכילתא דרשב"י)**.

שמות וארא ו,ז: וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהָיִיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיִּרְדְּעֶתְּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם מִתַּחַת סְבֻלוֹת מִצְרַיִם:

תבנית הטעמים בקרא כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם – מונח מהפך פשטא מונח זקא-קטן במלה אחת, מונח מרמז על כעין מספר פעמים תבנית מהפך פשטא מונח זקא-קטן במלה אחת, **תבנית אֱלֹהֵיכֶם** מונח זקא-קטן במלה אחת בתפקיד כעין ריבה וריבה את הכל, נאמר במועט וחל בכל, **תבנית אֱלֹהֵיכֶם** – זקא-קטן ... **אתכם** – זקא-קטן, פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים דבר החוזר וקורה, הוצאת מצרים היא דוגמא לכל יציאת גלות לקיחה בחזקה, אף ליציאה מגלות אדום הארוכה והקשה כפי' **בעה"ט ולקחתי כנגד אדום וע"כ כתיב ביה ולקחתי כאדם הלוקח בחזקה שהוא הקשה מכולם**.

כל התבניות ביחד כמרמזות כי כל הגלויות הן בהנחיה א-לקית נעלה המתבטאה במלת **אֲנִי** – כעין עצמותו ומהותו של הקב"ה הנעלה מן המדות המבוטאות בשמות הקב"ה **ה' אֱלֹהֵיכֶם** והנחיה נעלה זאת מהפך המדות והטבע וכן מגביר הרחמים של **ה' אֱלֹהֵיכֶם** – המבטא רחמים מצד עצמם ורחמים מצד הגבורה, כדי להביא את ישראל והעולם לגאולתו. **תיאור סְבֻלוֹת מִצְרַיִם** – מרכא סלוק, המלמד על רבוי סבלות מצרים מאפיין את מצב **מִתַּחַת** – וטעם טפחא בתפקיד התפשטות תיאור הסבלות אלפניו ללמד על הקושי המיוחד בכל גלות, המעורר בחינת רחמים שבגבורה בהתאמה, עד שכל בחינת גבורה נהפכת לתגבורת ברחמים, ולכן להלכה כדי שכל אחד מישראל יזכור מגאולת מצרים את **וַיִּרְדְּעֶתְּם** – רביעי, שבכל אחת בארבע הגלויות, עומדת ההבטחה לגאולה בארבעה לשונות הגאולה מתבטאים בגימטריה הבאה וההלכה הבאה ע"פ **בעה"ט - והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי (= 2063)** בגימ' זה עני בישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות (2061). להזכיר מלוא כוס הסבל ומלוא כוס הגאולה.

שמות וארא ו,טז יח כ:

[טז] וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-לֵוִי לְתַלְדֹתָם: גֵרְשׁוֹן וְקַהֲתָן וּמֵרָרִי וְשֵׁנִי חֲנִי לֵוִי שִׁבְעָה וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֹת שָׁנָה: – שבע דרגא **[יח] וּבְנֵי קַהֲתָן עֲמֶרְם וַיִּצְהָר וַחֲבֵרְוֹן וְעִזִּיאֵל וְשֵׁנִי חֲנִי קַהֲתָן שְׁלֹשׁ וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֹת שָׁנָה: –** שלש דרגא **[כ] וַיִּקַּח עִמָּרְם אֶת-יֹכְבֵד וַדָּתוּ לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת-אֶחָרֹן וְאֶת-מֹשֶׁה וְשֵׁנִי חֲנִי עִמָּרְם שִׁבְעָה וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֹת שָׁנָה: –** שבע דרגא

טט - אפשר שהדרגא מרמז לשרשרת הקבלה מיוסף עד עמרם שהגואל יזדהה במלים **פקד יפקד . פקד פקדתי אתכם . הרמב"ן שמות ג טז בשם שמות רבא** משה רבנו נעקר מבית עמרם בגיל שנים עשרה ולא קבל המסורת שעברה מיוסף ללוי לקחת לעמרם. טט - כנראה שיוסף העביר לשאר שבטי י-ה ולוי האריך ימים מכולם והעביר לקחת שהעביר לעמרם.

שרשרת הקבלה מיוסף עד עמרם שהגואל יזדהה במלים **פקד יפקד .**

בראשית ויחי נכד: וַיֵּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מֵת

וְאֵלֹהִים פָּקַד יַפְקֹד אֶתְכֶם וְהִעֲלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַעֲקֹב:

בראשית ויחי נכה: וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקַד יַפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלָתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה:

שמות ג,טז: לָךְ וְאֶסְפֹּת אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם וַיִּצְחַק וַיַּעֲקֹב לֵאמֹר

פָּקַד פְּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת-הַעֲשׂוֹי לְכֶם בְּמִצְרָיִם:

שמות בשלח יג,יט: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ

כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקַד יַפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם:

1. **בראשית ויחי נכד: פָּקַד יַפְקֹד דְּרַגָּא מוֹנַח** הדרגא כקישור יוצאת מיוסף עם הזיהוי לדברי הגואל **פקד יפקד**
2. **בראשית ויחי נכה: פָּקַד יַפְקֹד...וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה: פָּקַד יַפְקֹד** עם הקישור והעלתם את-עצמותי מרכא טפחא סלוק, תיבת "את" ותבנית הטעמים מרבה את עצמות שאר שבטי י-ה.

1 **שמות בשלח ג,טז: פָּקַד פְּקַדְתִּי אֶתְכֶם** מהפך פשטא זקא-קטן, דברי ה' למשה הגואל הקישור **פקד פקדתי** אחד כפשוטו שיאמר, אחד שלא כפשוטו כי משה ערל השפתיים לא יכל לאמר זאת מעצמו

3 **שמות בא יג,יט: וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם:** דרגא תביר טפחא סלוק, המילה "והעליתם" וטעמה **דרגא כקישור לפקד**

(דרגא) יפקד של יוסף ולהעלאת עצמותיו עם עצמות שאר שבטי י-ה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא התורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-ספוק (נבארים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מרצא; מרצא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרצא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרצא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרצא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקפ – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביעי – 4; מנת רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פא – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ז

[יט] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה אֲמַר אֶל-אַהֲרֹן קַח מַטְּיָן וְנִטְהַרְךָ עַל-מִימֵי מִצְרַיִם עַל-נְהַרְתָּם עַל-יְאֲרֵיהֶם וְעַל-אֲנָמִיהֶם וְעַל-כָּל-מִקְנֵה מִימִיהֶם וְיָהִי-יָהִם וְיָהִי-רָם וְיָהִי רָם כְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְעֵצִים וּבְאֲבָנִים:

תבנית הטעמים החל מ- וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואזלא מרמז על דרשה בדרך של מלמד ולמד כגון בדרך של כלל ופרט, רבוי ומיעוט, בנין אב, היקש.

בדרך של מלמד ולמד (א) אפשר שבא ללמד ממכה ראשונה למכות אחרות שבכל מכה הייתה נטיית יד או מטה לארבע רוחות השמים המרומוז בטעם רביעי במלים אֶל-מֹשֶׁה כדי שהמכה תקיף את כל ארץ מצרים. [רבינו] בחיי שמות ז,כב ... כי משה התרה לפרעה במכת היאור ואמר לאהרן לנטות ידו על מימי מצרים וכן עשה אהרן, נטה ידו על מימי מצרים כמו שאמר הש"י למשה, וזהו שכתוב: "וירם במטה", שהרים אהרן את ידו במטה ונטה ידו לדי רוחות העולם על מימי מצרים.

בדרך של מלמד ולמד (ב) אפשר שבא ללמד על מספר ימי ההתארה לכל מכה ומספר ימי המכה, שזה עשוי להיות אחד מתפקידי סדרת הטעמים מונח מונח תרסא בכתוב קַח מַטְּיָן וְנִטְהַרְךָ.

שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט יב (שמ' וירא ז,כב) וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת-הָ אֶת-הַיָּאָר: פ, רבי יהודה ורבי נחמיה אחד מהם אומר כ"ד ימים היה מתרה בהם עד שלא בא המכה ושבעה ימים המכה משמשת בהם, ואחד מהם אומר ז' ימים מתרה בהם וכ"ד ימים הייתה המכה משמשת בהם, על דעתיה דהאיך דאמר כ"ד ימים היה מתרה בהם (שמ' וירא ז,כב) וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים להכאה, ועל דעתיה דמ"ד ז' ימים היה מתרה בהם (שמ' וירא ז,כב) וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת וגו' שהיה מתרה בהן על מכה אחרת.

המספר שבע נמצא כתוב, מנין המספר 24?

וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים – טפחא מונח אתנה, כתבנית (שמ' יתרו כ,ב) אֲנִכְלֵהָ אֶלְהֵיךָ בטעם תחתון (פתיחת עשרת הדברות) וכתבנית (בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים עשוי לרמז למדרשים הקושרים בין עשרה מאמרות של מעשי בראשית ובין יציאת מצרים ובין עשרת הדברות. כגון הנידון ע"י שם משמואל שמות פרשת בשלח וישב הים לפנות בוקר לאיתנו. ובמדרש (רבה) (פ' כ"א) תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם הים שיקרע לפני בניי. ... במד"י (בראשית פ' ה') חושב הרבה תנאים שהתנה עם מעשי בראשית שלא יעמדו נגד רצון הצדיקים

(אוצר החכמה) חידושי הר"ם עה"ת, הרב אלטר י"מ, וארא ... (עי' פסק"ר כא יט,כ), כי על ידי העשרה מאמרות ניכר כוח השי"ת בהכריאה ובטבע העולם ועל ידי המכות (שפטים גדולים בגלות מצרים) המראים שהשי"ת משנה את הטבע כרצונו, נעשה דרך להתגלות האלקית על הר סיני שנעשה על ידי עשרת הדברות, וזהו (שמ' וארא ז, ז) וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים: וְלִמְחֵמֵי אֲתָכֶם לִי לְעַם וגו'

בדרך של מלמד ולמד (ג) אפשר שבא ללמד וכן היקש ממכות מצרים למכות בעתיד בממלכות שפגעו בעם ישראל שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט יב יג אמר ר' אלעזר בן פדת כשם שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים, כך הוא עתיד להביא על צור שנאמר (ישעיה כג,ה) פֶּאֶשֶׁר-שָׁמַע לְמִצְרַיִם יְחִילוּ פְשָׁמַע צָר: א"ר אלעזר כל צר שבמקרא חסר במלכות הרשעה הכתוב מדבר, וכל צור מלא בצור המדינה הכתוב מדבר, (טט – כאן מלמד ההיקש) מַצְרַיִם לְקוֹ בְדָם אִף כֹּאֵן (ישעיה ז,ד) וְנִהְפְּכוּ נְהַלְיָה לְזִפְתָּ, (ישעיה ז,ד) לְיִלְהָ וְיִוְמֵם לֹא תִכְבֶּה לְפִי שְׁבַטְלָה לְפִי יִשְׂרָאֵל מִן הַתּוֹרָה שְׁכָתוּב בּוֹ (הושע א,ח) וְהִגִּית בּוֹ יוֹמֵם וְלַיְלָה, לפיכך הקדוש ברוך הוא פורע ממנה באש שלא תכבה לעולם ביום ובלילה, ולפי ששרפה ביתו של הקדוש ברוך הוא שכתוב בו (ישעיהו,ד) וְהִבִּית יִמְלֵא עֲשׂוֹן, לפיכך יעלה עשנה, וכה"א (ישעיה סו,י) קוֹל שְׂאוֹן מְעִיר קוֹל מְהִיכֵל קוֹל ה' מְשַׁלֵּם גְּמוּלָ לְאֲבִיוֹ, בשביל קול שאון מעיר קול מהיכל כד"א (איכה ב,ג) קוֹל נְתָנוּ בְּבֵית-ה' כִּי־נִוּעַד: ס לפיכך קול ה' משלם גמול לאויביו.

(ישעיה כג,ה) פֶּאֶשֶׁר-שָׁמַע לְמִצְרַיִם – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, וקרוב לבר' א,א כעין קביעה במעשי בר' על היקש ממצרים לממלכות אחרות, הדרשות הבאות כולן בסימן היפוך, האומות ביטלו ישראל מן התורה, היינו היפכו ממטרת ישראל להקים עולם במלכות ש-די ע"י (הושע א,ח) וְהִגִּית בּוֹ יוֹמֵם וְלַיְלָה – מהפך פשטא זקא-קטן, לקיים דברי הנביא (צפניה ג,ט) כִּי-אֶזְ אֶהְפֵּךְ אֶל-עַמִּים שְׁפָה בְּרִנְהָ לְקָרָא כְּלָם פְּשָׁם ה' לְעִבְדוֹ שְׁכָם אֲחָד: לכן עתיד להיפך עליהם עולמם: (ישעיה ז,ד) וְנִהְפְּכוּ נְהַלְיָה לְזִפְתָּ – מהפך פשטא זקא-קטן, (ישעיה ז,ד) לְיִלְהָ וְיִוְמֵם לֹא תִכְבֶּה – מהפך פשטא זקא-קטן, (ישעיה סו,י) קוֹל שְׂאוֹן מְעִיר – מהפך פשטא זקא-קטן,

על מימי מצרים – קדמא ואזלא, להלן לימודים אחדים בתבנית זאת

תבנית הטעמים החל מ- על מימי מצרים – קדמא ואזלא מרמז לדרשה אפשרית בדרך של כלל ופרט ואכן זאת הדרשה ב- שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט,יא ... א"ר יוסי בר אבין כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, על מימי מצרים, הרי זה כלל (כלל קדמא), על נהרתם ועל יאריהם ועל אנמיהם פרט ועל כל מקנה מימיהם הרי כלל אחר (כלל בתראה), מה אתה מרבה? לפי דרך הלמוד של כלל ופרט וכלל) כל הדומין להן (כל כינוס מים כולל מים שבכלי המצרים כפי שנלמד מהמשך המדבר על כלי יהודים), (שואל ש"ר) מהו ובעצים ובאבנים, רז"ל אומרים אף עבודת כוכבים שלהם לקה בדם שנא' (ירמיה ב) אומרים לעץ אבי אתה, ד"א ובעצים ובאבנים שהיו המים ששותין עם יהודי בכלי אחד (של יהודי) או בכלי עץ או בכלי אבן נהפכין בפיו לדם, וי"א אף בימסאות ובתי כסאות שלהם לקו בדם וכשהיה אחד מהם הולך ויושב ע"ג המטה או ע"ג האבן או ע"ג סלע היו מפסידין את בגדיהם בדם, וכה"א ויהי הדם בכל ארץ מצרים. בדרך הלמוד של כלל ופרט וכלל מתמעטים לפחות שני פרטים, ואין המדרש מלמדנו מהם.

ע"פ תורה שלמה [פג] על מימי מצרים על נהרתם ועל יאריהם ועל אנמיהם ועל כל מקנה מימיהם – כעין כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט רבוי, הכלל הראשון על מימי מצרים מוטעם קדמא ואזלא, הפרטים על נהרתם ועל יאריהם ועל אנמיהם, כלל בתראה ועל כל מקנה מימיהם, לפי כלל ופרט וכלל, הכלל בתראה מרבה (ע"פ תרגום אונקלוס למלים עצים ואבנים) כלי עצים וכלי אבנים. והיה רם ככל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים: לפי רבוי מיעוט רבוי יש ללמוד באופן המרוחק ביותר ממי היאור, שנשארו מים במצרים למצרים, שלא היו לדם ואלו מים שחפרו המצרים שמקורם לא היה ביאור

שמות וארא ז,כד: וַיַּחֲפְרוּ כָל-מִצְרַיִם סְבִיבֹת הַיָּאָר מֵיֹם לְשָׂחוֹת כִּי לֹא יָכֻלוּ לְשַׁתֵּת מִמֵּי הַיָּאָר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמת – התלים ק"ט; שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצריך; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – ב"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא טול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מתנ רביע** – 4; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

אור החיים שמות ז, כב ויעשו כן חרטומי וגו'. לפי דבריהם ז"ל (שמו"ר פ"ט) שהיו כל מימות מצרים לדם. אם כן מנין מצאו מים להפכו לדם ואולי כי לא נהפכו אלא מים המגולים אבל מים שלא נראו בעולם שהם תחת לארץ לא נהפכו כאומרו **וַיַּחְפְּרוּ כָל-**

מִצְרַיִם סְבִיבָת וגו'. **שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט, יא** ... א"ל רבי יהודה ומה אני מקיים ויחפרו כל מצרים סביבות היאור, א"ל לפי שהיו המצריים אומרים כל המים שהיו רואין משה ואהרן נעשין דם, והיו חופרין להוציא מים לשתות ממה שאין עיניהן רואין, א"ר ברכיה מ"ד ויהפכו כל המים אשר ביאור וגו',

או מיעוט רחוק בדרך אחרת **שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט, י** ... וכשהיה לוקח מישראל בדמים היה שותה מים מכאן העשירו ישראל,

(ט; מ) וַיִּטְּהוּ-דָרְךְ' ... עַל-נְהַרְתָּם עַל-יְאִרְתָּם וְעַל-אֲמִיתָם – מונח לגרמיה מונח רביע ו/או **(ג, מ) כְּאֲשֶׁרוֹ צָנְהָ ה'** – מונח לגרמיה

מונח רביע, מרמזים לנטיית יד כנגד כל הרוחות כפי **רמב"ן (מ, כ-א) וַיִּרְם בַּמַּטֶּה וַיַּךְ אֶת-הַפְּיִם** - שהרים המטה ונטה ידו על ארץ מצרים כנגד כל הרוחות, ואחר כך הכה **הַפְּיִם אֲשֶׁר בְּיַד לְעִינֵי פְרַעְיֵהוּ**, ונהפכו **כָּל-הַפְּיִם אֲשֶׁר-בְּיַד לְחֵם** לעיניו, **(מ, מ) וַיַּהֲיֶה הַחֵם** עוד **בַּכָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם**. ורבי אברהם אמר, כי הזכיר מכת היאור, ולא חשש להזכיר נטיית ידו על כל ארץ מצרים.

ע"פ **שמות וארא ז, יז** **תורה שלמה [פא*]** פסיק בפסוק **ז, יז מַכְהוּ בַּמַּטֶּה אֲשֶׁר-בְּיַדְי וְיָדְי** ומשמעו פעמיים יד, הנלקחת מצד שמאל של הפסיק לצד ימין של הפסיק, יד משה ויד אהרן המטה את המטה.

ע"פ **תורה שלמה [פז]** **אָמַר אֶל-אֶהֱרֹן** – מונח פזר, כעין שני עניני פזר **קַח מַטְנֶךָ וַיִּטְּהוּ-דָרְךְ**. – מונח מונח תלישא-קטנה, כעין שלושה עניני תלישא-קטנה (= תרסא)

(א) תרסא רמז לימי התראת מכה וימי שימושה, ראה לעיל.

(ב) תלישא עשויה לרמז לחישוב זמני תקופות, פזר ירמז להמנעות משתיית מי נהרות בזמן שחלה התקופה, כי מסוכן כמו מכת דם במצרים **(ג) לפי שתרגם אונקלוס עצים ואבנים ככלי עצים וכלי אבנים**, ע"פ המדרש הגדול תלישא עשויה לרמז למים שאובים (כעין תלושים) בכלים שבגודל עד 40 סאה מקבלים טומאה לעומת מי נהרות ומאגרים שונים שאינם מקבלים טומאה. פזר ירמז לכשרות וטהרת מקוואות.

שו"ת ויען יוסף יורה דעה סימן קכט (בתשובה הקשורה לשו"ע י"ד הלכות נדה **(סי' ק"צ ס"י)**) ... יש לסמוך אפוסקים (שמדאורייתא מים) דכולו שאוב במקוה (היינו 40 סאה מים) כשר מן התורה, ואכתי יש להם מן התורה דין מקוה ואין מקבלין טומאה, ואף (אבל) דמדרבנן פסולי' למקוה, י"ל דרבנן לא אמרו דבריהם אלא לדיני מקוואות ולא לדיני קבלת טומאה, דהרי רביעית דמקוה אף באינן שאובים (מדאורייתא מקוה כשר אבל) רבנן פסלוהו לדין מקוה דבעי מ' סאה אף לטבילת כלים, ומ"מ לדין קבלת טומאה נידון כדאורייתא להראב"ד דטהורין מטעם דהוי מקוה.

שמות וארא ו, ז: וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהָיִיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים

וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם סְבִלּוֹת מִצְרַיִם:

וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. לכתחילה ע"פ רב"ע היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות וע"פ **ריבנו בחיי** לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם ,

ובפועל הקב"ה הקדים את הקץ והוציאנו מן גלות החל הזה **אבן עזרא (ז)** ולקחתי כאשר תקבלו את התורה על הר סיני, וטעם המוציא אתכם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות. וזה יתברר לך כפ' כי תשא:

ריבנו בחיי ענין מתן תורה, זהו שכתוב: (שמות ו, ז) **"ולקחתי אתכם לי לעם"**, וזאת הבטחה במתן תורה שכתוב: (דברים כז, ט) **"היום הזה נהיית לעם"**. **"והיית לי לעם"**, תקבלו אלהותי, **"וידעתם"**, משם ואילך, **"כי אני ה' אלהיכם"**, שאני העושה עמכם אותות ומופתים מחודשים ביצירה בעבור שאני אלהיכם, **"המוציא אתכם ממצרים"**, כלומר אני הוא המוציא כי לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם.

תולדות יצחק המוציא אתכם, כתב רבי אברהם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות. (אוצר החכמה) **זהר הסולם הרב אשלג**, ע' יט ק **רעיא מהימנא**

(נה ט) וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהָיִיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם וגו' ז] פקודא דא קדמא דכל פקודין. ראשיתא קדמא דכל פקודין, למנדע ליה לקב"ה בכללא. ר מאי בכללא. למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא, וברא עלמין כלהו, שמיא וארעא וכל חילקהון. ודא איהו בכללא. וסופא דכלא בפרט, למנדע ליה בפרט. (טט - וַלְקַחְתִּי – קדמא בתפקיד מצוה ראשונה לכל המצוות, וכן כעין כלל לדעת את הקב"ה בבחינת כלל. ומהו כלל? טט - וַיִּדְעָתֶם – רביע ארבע ידיעות (טט - א) לדעת שיש מושל עליון, (טט - ב) שהוא אדון העולם, (טט - ג) וברא כל העולמות שמים וארץ וכל צבאם (טט - ד) וסוף הכל הוא לדעת אותו בפרט

(נו) וכלל ש ופרט איהו רישא וסופא רזא ח] דכר ונוקבא (שהם ז"ו"ן במידות, זכר הוא כלל וראש, נקבה היא פרט וסוף) ת כחדא ואשתכת, בר נש בהאי עלמא דאתעסק (במצוות עוסק ע"י זה) בכלל ופרט, א בר נש בהאי עלמא איהו (צריך להשתלם ב) כלל ופרט. תקונא דהאי עלמא, איהו כלל ופרט. בג"כ, ראשיתא דכלא, למנדע (טט - וַיִּדְעָתֶם – רביע ארבע ידיעות) ב (טט - א) דאית שליט (טט - ב) ודיין ג על עלמא, (טט - ג) ואיהו רבון כל עלמין. (טט - ד) וברא ליה לבר נש מעפרא ונפח באפני נשמתא דחיי, ודא איהו באורח כלל.

(נז) כד נפקין ישראל ממצרים, לא הו ידעי ליה לקב"ה כיון דאתא משה לגבייהו, פקודא קדמא ד דא אולף לון, דכתיב, וידעתם כי אני יי' אלהיכם המוציא אתכם וגו'. ואלמלא פקודא דא, לא הו ישראל מהימנן (נאמנים לה' גם אחר) -, בכל אינון נסין וגבורין דעבד לון במצרים. כיון דידעו פקודא דא באורח כלל (אבל אחר ידיעת מצות הכלל של אמונה בה') -, אתעבידו להון (נעשו להם) נסין וגבורין.

וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. לכתחילה ידעתה ה' בדרך כלל ובפועל ידעתה ה' בפרטים.

וַלְקַחְתִּי – קדמא בתפקיד מצוה ראשונה לכל המצוות, וכן כעין כלל לדעת את הקב"ה בבחינת כלל. והוא כלל הצריך לפרט **וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם** שישתדלו לדעת ולקיים כל המצוות

וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם – (א) רביע ... זקף-קטן, כעין סתום שלא בא לסתום אלא לפרש, **(ב) רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים**, עצמת הידיעה על ההשגחה הפרטית,

ושתי תבניות הטעמים מרמזות על כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח)** ... כי הכבדת העול במצרים, (טט - וכן בגלויות) באמת כעת נראה לכם כי הסיבותי לכם רעה, ולהכביד עולם לכל ליתן להם הבן. ובכל זאת תראו כי זה עוצם הטובה ותכלית הדרור - **וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם** וכי.

וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם - (א) זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, דבר החוזר וקורה. כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח) וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם** וכי **והבאתי אתכם אל-הארץ**. ר' סימאי אומר **(בבלי סנהדרין קיא, א)**: נאמר "ולקחתי אתכם לי לעם", ונאמר "והבאתי אתכם", מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ (מה ביאתן לארץ שניים מתוך ששים ריבוא, אף יציאתם ממצרים) שנים מתוך ששים ריבוא. (אמר רבא, וכן לימות המשיח,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; תפוצת ההשערות: **אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** – מאריך; **רבי**; **דרא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **תפחא** = **טרקא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לכות, מכל מקום; **דרא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הוקש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיו לנשוא אחר בהלכה:

1.5 שמות ואור, וב (התשע"ה)

שמות ואור, ות: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה': ונתתי

– קדמא, אפשר כי בתפקיד בימי בראשית, נשבע ה' כפי' **רש"י** על **נשאתי את-ידי** – הרימותיה להשבע בכסאי. וכפי' **אשל אברהם** על בכסאי – כלומר במלכותי, שכן כסא ענינו מלכות.

והשבעה היתה לתת את ארץ-ישראל שהיא תחילת הבריאה לעם ישראל הנקרא (**ג' ג' ראשית**); ובשביל התורה הנקראת (**מש' ח,כב**), **ראשית** נברא העולם,

וזה שפ' **רש"י** ב-(**בר א,א**), א-(**ג**) **בראשית ברא אלהים** – אמר רבי יצחק (תנ"ב בראשית יא): לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ"החדש הזה לכם" (שם"י,ב), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח ב-**בראשית**? משום (**תה' קיא,א**) **בְּחַ מַעֲשֵׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם**; שאם יאמרו אומות העולם לישראל: לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, אומרים להם: כל הארץ של הקדוש ברוך הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו (ראה יר' כז,ה), ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. כפי' **רש"י** (**בר א,א**) **בראשית ברא אלהים** – אין המקרא הזה אומר אלא דורשני, כמו שדרשוהו רבותינו (ב"ר א,ו), בשביל התורה שנקראת (**מש' ח,כב**) **ראשית דרכו** ובשביל ישראל שנקראו (**ג' ג' ראשית**) **ראשית תבואתה**;

התורה הנקראת (**מש' ח,כב**) **ראשית דרכו** (של ה') והיא נקראת גם "מורשה" – (**דב' הברכה לג,ד**) **מורשה קהלת יעקב**: שעל כך כתב ה-**רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ג,ה"א** ... כתר תורה – הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל, שנאמר – (**דב' הברכה לג,ד**) **מורשה קהלת יעקב**: – כל מי שירצה יבוא ויטול.

נקשור בין התורה הנקראת (**דב' הברכה לג,ד**) **מורשה** ובין ארץ-ישראל הנקראת (**שם' וארא ו,ח**) **מורשה** בפסוקנו, ונאמר שמתן ארץ-ישראל לעם ישראל קשור לקיום התורה ע"י עם ישראל. ואפשר כי תבנית הטעמים של (**שם' וארא ו,ח**) **אתה לכם מורשה** – מרכא תביר טפחא, שהיא כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא ירושת ארץ-ישראל ואשר שונים בהלכותיהם או ענינם בקשרם לנושא. כאן קיום התורה מעניק הזכות לירושת הארץ, ללא קיום התורה הזכות הזאת נחלשת ועד ר"ל לאיבוד הארץ.

(**מש' ח,כב**) ה' קנני ראשית דרכו קדם מקעליו מאז:

(**ג' ג' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה פל-אכליו נאשמו רעה תבא אליהם נאם-ה'**: פ

שמות ואור, ויג: וינדבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל ואל-פרעה מלך מצרים להוציא את-בני ישראל מארץ מצרים: ס

ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי' תלוי בכל אדם ואתייה כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק (**שם' וארא ג,ג**) **וינדבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל** על מה ציום על פרש' שילוח עבדי' ואתייה כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב (**יר' לד,ד**) **מקץ שבע שנים תשלחו איש-את-אחיו העבד' אשר-ימכר לו ועבדך שש שנים ושלחתו קפשי מעמד ולא-שמעו אבותיכם אלי ולא השו את-אנשים:**

תורה שלמה [עז] פירש בפני משה צום שלא ישעבדו איש מבני ישראל, ובזכות זה יהיו נגאלים וכו', לא נענשו ישראל שגלו מן הארץ אלא על פ' שילוח עבדים, ולמה דוקא על שילוח עבדים, לפי שהיא היתה מצוה ראשונה להם במצרים ובשבילה נגאלו.

תורה שלמה – מילואים מברר את הסוגייה הדרש של הירושלמי ר"ה ... לומד מהפסוק ב-(ירמיה לד,ג) שהמלים "ביום הוציא" דווקא ולא אחר קבלת התורה, שניתנה להם פרשת עבדים בזמן שהוציא אותם מארץ מצרים. ומפרש את הפסוק **ויצום אל-בני ישראל ואל-פרעה מלך מצרים** שגם אל בני ישראל היה הצווי ... לעשירים שבהם שישחררו את עבדיהם מיד. ע"פ כתב יד **ליקוט אלביחאני**: מה צום לבני ישראל ... שישלחו עבדיהם חפשים, כדי שיצאו חפשים. ומבואר שזה היה צווי גם לשעה ולא רק לדורות. וכן מבואר בכתב-יד **אור האפלה**. ויש להסביר הדבר לפי המבואר ב-**שמ"ר פ"ד-ג**. מובא לקמן פ"ג-ג. לפי שהיו פושעים בישראל שהיה להם פטרונין מן המצריים, והיה להם שם עושר וכבוד ... וודאי שהיו להם גם עבדים תחתיהם. ... ואליהם הוא שצוה לשחרר העבדים מיד. ובספר **משן חכמה** כוון מעצמו לרעיון הנ"ל בפירוש הירושלמי. ... והעיר ממדרש **במדב"ר מובא ב-תו"ש פ"ו אות פג**.

וינדבר ה' אל-משה ואל-אהרן – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף מענין משה ואהרן עליהם, מה הם חפשיים לרבות עליהם עוד חפשיים. **ואל-פרעה** – טפחא כפרעה ללא הגבלת מרכא לפניו, גורם להתפשטות אפיון מפרעה המצוה לשלח עבדיו מבני ישראל, אל מהות הצווי למשה ואל אהרן, מה משה ואהרן חפשיים אז עליהם לצוות על בני ישראל המשעבדים אחיהם מבני ישראל לשחררם לחפשי וכך להוסיף על משה ואהרן בני החירות את כל בני ישראל המשועבדים לאחיהם ובזכות זאת יוסיפו לכל (יזכו) בני ישראל לחירות.

דרך נוספת להסבר: **וינדבר ה' אל-משה ואל-אהרן** – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף תכונות על התכונות הטובות של משה ואהרן (א) סבלנות יתירה בשביל עם ישראל כפי' **רש"י ויצום אל-בני ישראל** – צוה עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם (ראה תנח' וארא ב). (ב) כבוד למלכות הרשעה **ואל-פרעה מלך מצרים** – צוה עליהם לחלוק לו כבוד בדבריהם; זהו מדרשו (תנח' וארא ב). ופשוטו: צום על דבר **ישראל** ועל שליחותו אל **פרעה**. [ודבר הצווי מהו? מפורש בפרשה שניה לאחר סדר היחס (ראה פרק ז,א-ה)]

(ג) הוספה של כוחות מיוחדים כדיבור אל פרעה. על הדיבור למלכות ביאר **האדמו"ר מ"ש ליקוטי שיחות ח"א** ע' 119, בפסוקים (**שמ' וארא ז**) [א] **ויאמר ה' אל-משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיו יתנה נבאיה: [ב] אתה תדבר את פל-אשר אצנן ואהרן אחיך ידבר אל-פרעה ושלח את-בני ישראל מארצו:**

על הפסוק **ראה נתתיך אלהים לפרעה** מבואר בספרי החסידות, שבשעה שהקליפות בעצם תקפן, אזי אפילו לצדיק אין כח לשברם. ועל דרך מאמר חז"ל (טט - בבלי ברכות ז,ב) "והאמר רבי יצחק: אם ראתי רשע שהשעה משחקת לו אל תגדר בו". וזוהי כוונת הפסוק **ראה נתתיך אלהים לפרעה** – שבזה נתן הקב"ה למשה כוחות מיוחדים, "ממשלה ברזע בא-ל ממש על פרעה" ועד לרדותו "במכות ויסוריך" בדברו אל פרעה בלשון הקודש אף על פי שלא הבין, כדי לרדותו ולשברו ע"י הכח האלקי שבדבורו. ... וזה איפשר לתרגום של אהרן למצרית להיכנס באזני פרעה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"כ) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הצבת התשע"ט**: **אנתה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרות ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנת רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפני ששור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

שמות וארא ו,כג: וַיִּקַּח אֶהָרֹן אֶת-אֵלִישֶׁבֶע בַּת-עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לִוִּי לְאִשָּׁה

וַתֵּלֶד לִוִּי אֶת-נָדָב וְאֶת-אֲבִיהוּא אֶת-אֶלְעָזָר וְאֶת-אִיתָמָר:

וַיִּקַּח אֶהָרֹן - קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד על סדר קדימות בבדיקות לחתן או כלה כהכנה לנישואין, שבשלב מוקדם צריך לבדוק באחי החתן או הכלה מהאם.

רש"י (ע"פ בבא בתרא קי,א) **אַחֹת נַחֲשׁוֹן** - מכאן למדנו: הנושא אשה צריך לבדוק באחיה. (ב"ב קי,א) שרוב בנים דומים לאחי האם.

אשל אברהם – והענין מבוואר כי האחים והאחיות הנולדים מבטן אחד הם קרובים לטבע אחד, והעובר הוא ירך אמו, כי עיקר גופו של אדם נוצר מאמו, ועל כן על הרוב הוא בטבע אחי האם להרע ולהיטיב (ע"פ מהרש"א)

אֶת-אֵלִישֶׁבֶע בַּת-עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין מסוים שהוא כאן בני אם אחת (נקרא לה סבתא), ושעל כל פרט חלה תכונה אחת שווה וזו דרשת (ב"ב קי,א) שרוב בנים (של בת של סבתא) דומים לאחי האם (מסבתא).

בַּת-עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין מסוים ושרק על חלק מהפרטים חלה תכונה מסוימת ועל אחרים לא חלה כלל. אפשר שזו לשון בבא בתרא רוב בנים ולכן על חלק מהבנים לא חל הכלל הזה.

שמות וארא ז,ה: וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא בְּנִמְתִּי אֶת-יְדֵי עַל-מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

רמב"ן ל-(ז,ה) **וַאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת-לֵב פְּרַעֲה** - ... והטעם השני, כי היו חצי המכות עליו בפשעו, כי לא נאמר בהן, רק "ויחזק לב פרעה" (להלן, יג,כב; ש"מ' ח,טו); "ויכבד פרעה את לבו" (ש"מ' ח,כח); והנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו עליו המכות ונלאה לסבול אותן, רק לבו, והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו, ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו (ע"פ דב' ב,ל) למען ספר שמו (ע"פ ש"מ' ט,טז), כענין שכתוב "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים" וגו' (יח' לח,כג). ... כי בחמש מכות האחרונות, גם בטביעת הים, נאמר "ויחזק ה'" (ש"מ' יד,ח), כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (מש' כא,א).

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא בְּנִמְתִּי אֶת-יְדֵי עַל-מִצְרַיִם – פשט הכתוב שהמצריים יכירו שהמכות שהוכו הן מנטיית יד ה' על מצרים, כנגד דעת מלכיהם וכנהיהם שהציבו במקום שנראה למרחקים גדולים, פסל פרעה כאשר ידו נטויה על מצרים (נמצא במוזיאון הבריטי בלונדון).

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשטו ללמד שה' מכוון מחשבות ופעולות האדם.

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא – מקף כרב-מצב (א) כי-אני (ה') מטה לב כל ברוא בדרך לא גלויה להיטיב דרכו (ב) אבל אם לא מכיר בדבר אני (ה') מתרה בו בעונשים מן הקל אל הכבד

כִּי-אֵנִי הוּא – מונח זקף-קטן, כאשר מקיימים רצון ה', יש חיבור בין שם הוי' ובין מהותו ועצמותו של ה'.

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא – זקף-קטן. בתפקיד שתיים, שתי חמישיות של מכות ירדו על מצרים, בחמש הראשונות פרעה נראה כמתחזק מעצמו, בחמש האחרונות, ה' מחזקו לספוג המכות, כי בקש להרפות ממנו רק מצד שנלאה לסבלן ולא שהכיר שהן מה'. והדרשה היוצאת מן הפשט מלמדת שגם כאשר פרעה נראה כמתחזק מעצמו, לא כך היה הדבר אלא כתוב כפ' **רמב"ן** (ז,ה) כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (מש' כא,א). ולכך גם רומז טעם מלת **וַיִּדְעוּ** מהפך – במשמעות של שרש "מטה"

שמות וארא ז,יא – יב: [יא] וַיִּקְרָא נָם-פְּרַעֲה לְחַכְמָיִם וְלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשֵׂה נָם-הֵם חַרְטָמֵי מִצְרַיִם בְּלַחְטֵיהֶם כֵּן:

[יב] וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטְּהוֹ וַיְהִי לְתַנְיָנִים וַיִּבְלַע מִטְּה-אֶהָרֹן אֶת-מִטְּתָם:

(ז,יא) הֵם חַרְטָמֵי מִצְרַיִם בְּלַחְטֵיהֶם כֵּן: ר"ת ה' ח' מ' ב' כ' בחכמ"ה, בעזרת הרב אי"מ אייזן הי"ו נאמר בכתבי האר"י שער

הכוונות, דרוש פטום הקטורת (וגם בשער פסוקים?) זה כנגד זה ברא הא-לקים, וזאת ספירת חכמה דקליפה כי מלת מכשפים היא נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה, ומלת חרטומים – באה מלשון "טומי", פ' **רמב"ן** והקרוב כדברי רבנו שלמה (בבב' מא,ח), שהיא מלה ארמית מורכבת: 'חר טמי' – הנחרים בעצמות, כי נודע הוא כי רוב האומנות בעצמות מתים או עצמות חיות, או כענין שהזכירו בידעוני (בבבלי סנה' סה,ב)

הֵם חַרְטָמֵי מִצְרַיִם – ס"ת מי"ם **חַרְטָמֵי מִצְרַיִם בְּלַחְטֵיהֶם** – ס"ת מי"ם, כישוף לא עומד על מים, ויש לומר שכדי שכישופם לא יעמוד הכין הקב"ה מהמכה (חכמת דקליפה) תרופה למכה, הם פעמיים מי"ם בסופי התיבות.

בְּלַחְטֵיהֶם כֵּן – ס"ת נ"ם (= דיבור, לחש) ... **לְתַנְיָנִים** – כתיב בלשון יחיד, קרי בלשון רבים,

רש"י (יא) **בְּלַחְטֵיהֶם** "בלחשתיהן" (ת"א); ואין לו דמיון במקרא, ויש לדמות לו "להט החרב המתהפכת" (בר' ג,כד) - דומה שהיא מתהפכת על ידי לחש.

רמב"ן (יא) **בְּלַחְטֵיהֶם** - אמרו רבותינו (סנה' סז,ב), שהם מעשה כשפים ועל ידי מלאכי חבלה הם נעשים. והמלה מגזרת "אש לוחט" (תה' קד,ד); "להבה תלהט רשעים" (תה' קן,יח); והענין, כי הם נעשים על ידי 'לוחטים', מלאכי אש מלהטת באדם ולא ידע, ... ואולי יקראו כן המלאכים השוכנים באויר בגלגלי היסודות, שקורין אותן 'שדים', ועוד אבאר זה בעזרת האל (וי' טז,ח; יז,ד; דב' יח,ט). אבל "בלחטיהם" (ש"מ' ח,ג) אמרו (סנה' סז,ב), שהם מעשה שדים, והמלה נגזרת ממלת 'לָט': "דברו אל דוד בלֹט" (ש"א יח,כב); ... **לְחַכְמָיִם וְלְמַכְשָׁפִים**, כי חכמי ההשבעות ואסיפת השדים היו ראשיהם וזקניהם, וחרטומי מצרים יכולו את שניהם.

חכמי מצרים לימיניהם לחשו בחכמה של טומאה והביאו להיירות של תנין אחד המתהפך ונראה כרבים כמרומו במלת **לְתַנְיָנִים** בניקוד רבים ובאיות יחיד וכן במלת **מִטְּתָם** כעין מטה אחד של רבים, כי אחרת היה לו לכתוב מטותיהם, אבל מעשה הכשפים לא עמד בפני מי"ם מי"ם שהקב"ה הכין מהמכה (חכמת הטומאה) תרופה למכה נתן במתנ"ה הרמוזה בס"ת של **מִטְּה-אֶהָרֹן אֶת-מִטְּתָם** – ה' נ' ת' מ' מתנ"ה.

[יב] וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטְּהוֹ וַיְהִי לְתַנְיָנִים וַיִּבְלַע מִטְּה-אֶהָרֹן אֶת-מִטְּתָם:

מִטְּה-אֶהָרֹן – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה – **אֶת-מִטְּתָם** – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה. אלא שתבנית הטעמים של הכתוב **וַיִּבְלַע מִטְּה-אֶהָרֹן** – מרכא טפחא מרבה יתרון מטה זה על מטות המצרים, כי הוא כמטה בולע את מטותם, ואילו **מִטְּתָם** – סלוק, בתפקיד מוגבל ואינו יכול לבלוע מטה אהרן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני וטוב טעם (ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מתח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; **זולא** = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרשא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רציו לנשוא אחר בהלכה:

1.6 שמות וארא ו,ב (התשע"ו)

שמות וארא ז,כז: ואם קאן אמה לשלח הנה אנכי נגף את-כל גבולך בצפרדעים:

נגף את-כל גבולך – תביר טפחא, תבנית בעלת 23 מופעים בתורה, בתפקיד כעין קבוצת פרטים שכל אחד לעצמו גורם למשהו בהלכה או בענין וגם צירופים ביניהם גורמים למשהו בהלכה או בענין. כגון כל אחד בשיעור מחייב לאו, וגם צירוף של כל אחד בפחות משיעור ממלא שיעור מחייב לאו. כאן ה-**דָּבָר** הוא אחת מהמכות וגם עם כל מכה אחרת היה ה-**דָּבָר** ממשמש ובא עמה כנדרש ב-**[תורה שלמה [קה]] הנה אנכי נגף**, **[שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה יב]**, ... ריב"ל אמר כל מכה ומכה שהיתה באה על המצריים במצרים היה ה-**דָּבָר** ממשמש ובאה עמה שנאמר **הנה אנכי נגף**, הנה זה הדבר כד"א (**שמ' וארא ט,ג**) **הנה יד-ה' הולך במקנה (אָשַׁר בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמָרִים בַּגְּמָלִים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כְּגַד מְאֹד)**,

את-כל גבולך – מקף מקף, מקף אחד בתפקיד כרב-מצב של מקום הגבול, האם התחום שייך למצרים או שייך לכוש.

שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה יב, א את-כל גבולך בצפרדעים, רז"ל אמרו המכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים גרם להם שיעשו שלום ביניהם, כיצד היה מחלוקת בין בני כוש ובין בני המצריים, המצריים אומרים עד כאן תחומנו והכושים אומרים ע"כ תחומנו כיון שבאו הצפרדעים עשו שלום ביניהם, הגבול שהיו נכנסות לתוכו הדבר ידוע שאין השדה שלו שנאמר **את-כל גבולך**, גבולך ולא של אחרים,

שמות וארא ז,כח:

ושקץ היא צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחצר משכבך ועל-מפתח ובבית עבדיך ובעמך ובתנוגיך ובמשארותיך:
ושקץ היא צפרדעים – זרקא סגול, כמוסיף מהענין על הענין, כאן **רש"י (שמ' וארא ח,ב)** **ותעל הצפרדע** - **צפרדע** אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים; זהו מדרשו (סנה' סז,ב). **ופשוטו יש לומר**: שירויץ הצפרדעים קורא לשון יחידות.
דף על הדף ביצה כבב, ... ומה צפרדעים שאינן מצויין על קדה"ש כתיב בהו ועלו ובאו בביתך **ובתנוגיך ובמשארותיך** אימתי משארות (דברי מאפה) מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצויין על קדה"ש עאכו"כ,
ובמשארותיך – סלוק מגביל למאפה חם ומזה לומד אל **ובתנוגיך** – טפחא התפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **ובמשארותיך** שהוא מאפה חם שיצא מהתנור, לכן מלמד על תנור חם ולכן הלימוד על קידוש השם של כניסת הצפרדעים לאש.

שמות וארא ח,ב: ונט אתהרן את-ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותחס את-ארץ מצרים:

רש"י (שמ' וארא ח,ב) **ותעל הצפרדע** - **צפרדע** אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים; זהו מדרשו (סנה' סז,ב). **ופשוטו יש לומר**: שירויץ הצפרדעים קורא לשון יחידות.
ותעל הצפרדע – פשטא זקף-קטן בתפקיד שתיים, מתאים לפרוש הבא: **[דבר מלכות התשע"ו, נקודות משיחות קודש אדמ"ר מ"ש, וארא, כ"ה טבת התשכ"ז]** – פרוש (**שמ' וארא ח,ב**) **ותעל הצפרדע** הוא בשתיים: (א) הצפרדע (אחת) עלתה (לשון פועל) בעצמה (ב) הצפרדע העלתה (לשון מפעיל) נחילים של צפרדעים, אבל "זהו מדרשו" כיון שעל דרך הפשט אין לרש תיבת "ותעל בב' אופנים.

שמות וארא ח,ה: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי

למתיו אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להקרית הצפרדעים ממך ומבתיך

רק ביאר תשארגה:

ויאמר משה לפרעה התפאר עלי – קדמא מונח זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד כעין מוסיף מהענין על הענין, בזכות משה פרעה יוכל להוסיף על עצמו התפארות, שכביכול צווה ונתקיים. אבל בעצם פרעה - בקשיות ערפו, פורע - היינו מביא גלוי אלקי מן הנעלם ולסוף נפגע ממנו (זרקא - כתנועה דו-כיוונית)

למתיו אעתיר לך - מונח פסק מונח רביע, אפשר שכאן מונח רביע במשמעות רובץ, עמוס הרבה. והסיבה לכך ע"פ אחד המפרשים כי

משה אמר זאת מעצמו ולכן היה עליו להעתיר הרבה שהקב"ה ישמע מה שצדיק גוזר והקב"ה מקיים. וזה כפ' **רש"י** ... שכל לשון עתר **הרבות פלל הוא**. ... **ואב לכולם (חזקאל לה,ג) והעמרתם עלי דברכם** - הרבייתם. **(חזקאל לה,ג) ותגדילו עלי כפי'לם והעמרתם עלי דברכם** **אני שמעתי: ס**

שמות וארא ח,ז: וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעמך

רק ביאר תשארגה:

וסרו הצפרדעים – מונח רביע, כעין לפחות ארבע דברים, והקרא הולך ומונה ארבעה מקומות שמהם סרו הצפרדעים: (א) **ממך** -

פשטא ומבתיך - מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל **ומעבדיך** - טפחא **ומעמך** - אתנה, ש-**ומעמך** - אתנה מגביל.

אבל היו עוד מקומות כמתברר ב-**(שמ' וארא ח,ט)** **ויגש ה' פדבר מלשה וימתו הצפרדעים מן-הצפרדעים מן-השדות:**

נאמר ... **(שמ' וארא ח,ט)** **וימתו הצפרדעים** - פשטא זקף-קטן, **מן-הצפרדעים** - מרכא טפחא **ומן-השדות** – סלוק

אפשר שהנאמר ב-**(שמ' וארא ח,ז)** **וסרו הצפרדעים** – מונח רביע, אכן מציינן יותר מארבעה הפרטים המנויים, והרבוים המרומזים

בתבנית הטעמים של **(שמ' וארא ח,ז)** **ומבתיך** – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, ומ-**(שמ' וארא ח,ז)** **ומעבדיך** -

טפחא **ומעמך** מוסיפים את הפירוט של -**(שמ' וארא ח,ט)** **מן-הצפרדעים מן-השדות**

תורה שלמה [כד] ע"פ **שמות רבא פ"ו-ו** **וימתו הצפרדעים** לפי שלא היה להם שום הנאה בנבלתן ובעורן לכך מתו.

ע"פ **תורה שלמה [כה]** ע"פ **מדרש תהלים מזמור כח** הצפרדעים שהשליכו עצמן לתנור לקדש שמו של הקב"ה באש, קבלו שכר שלא מתו וירדו ליאור וכו'.

אם נאמר שהמונח רביע גם כולל כל מקום שהצפרדעים היו בו, לכן מארבע מקומות סרו ו- **רק ביאר** - מרכא טפחא **תשארגה** סלוק,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הפצת התשע"ט**: **אתנה**, **סלוק** = **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = **מאריך**, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** = **גריש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פא** – דרוש מהפסוק רעיו לנשוא אחר בהלכה:

מרכא טפחא יתור לרבות על אלו שהיו ביאור את אלו שקדשו השם ויצאו חיות מתנורי האש.

שמות וארא ח,יג:

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן וַיִּטְּ אֶחָדָן אֶת-יָדוֹ בְּמַטְהוֹ וַיַּךְ אֶת-עַפְרָיִם וַתְּהִי הַכְּזָבָה בְּאֶדְמֵם וּבְכַהֲנֵהָ כָּל-עַפְרָיִם הָאֵרֶץ הָהִיא כְּנִים בְּכָל-

אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן – רביע **וַיִּטְּ** – תלישא-קטנה, הפסוק עוסק במכת כינה. אפשר שמרמז על ארבעה ענינים השייכים לתפקידי תלישא המוזכרים ע"י **תורה שלמה** (א) 14 מיני כנינים, (ב) פעמיים מתרים בפעם שלישית עונשין בלי התראה, (**תורה שלמה כרך ח'** מילואים מאמר בנושא פעמיים מתרים בפעם שלישית עונשין בלי התראה, נידון ע"פ סנהדרין פא פב ועוד גמרות, רמב"ם ומפרשים אחרים כי בית דין עונשין מכה בית דין ולא מדאורייתא בעבירות שמדאורייתא יענשו רק עם עדים והתראה. ואם העבריין חוזר על עבירתו מתרים בו פעמיים ובפעם השלישית אם עונשו מדאורייתא מיתה, מכניסים לכיפה מאכילים אותו שעורה עד שבטנו מתפוצצת. רש"י לומד כי זאת הלכה למשה מסיני (הלמ"מ) מפסוק בכנים. ויש נידון האם זה חל רק ברוצחים ואפילו בפעם הראשונה או גם בעבירות אחרות שיש בהן מיתה בבית דין.

אם זאת הדין"מ אפשר שטעם תלישא-קטנה מעיד על כך.

(ג) תלישא-קטנה בתפקיד שיעור שאין לשדים שליטה לבריה הקטנה כשעורה ולדעה אחרת כעדשה. במלים **אֶת-עַפְרָיִם הָאֵרֶץ וַתְּהִי גֵי** האותיות **"פָּר הָאֵרֶץ נ"** עולה תקפ"ב השווה גי' שעור"ה עה"כ

(ד) השלכות מכאן להלכות טומאה – עצם אדם כשעורה, או איבר אדם כשעורה שאינו מטמא בפחות מכן, הלכות טומאת שרציים שיעור עדשה הגדול מכינה

הלכות שבת ההורג כינה הנוצרת מן הזעה בשבת

שמות וארא ח,יז: כי אם-אינך משלח את-עמי

הֲנִי מְשַׁלְּחִים בְּךָ וּבְעַבְדֶיךָ וּבְעַמֶיךָ וּבְכַתִּיבְךָ אֶת-הָעָרֶב

וּמְלֹאֵי בְתֵרֵי מִצְרָיִם אֶת-הָעָרֶב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-הֵם עֲלֶיהָ:

כי אם-אינך משלח את-עמי – מונח זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף מן הענין על הענין, אולי מרבה עליו דורות עתידיים, **ומלואי** – קדמא ואזלא במלה אחת, בתפקיד שוויון, אפשר שבכל בית היו אותם מיני בעלי חיים ובאותם יחסים לפי מספר יושבי הבית כדי שכל מצרים יסבלו באופן שוה.

שמות וארא ט,כג:

וַיִּטְּ מִשְׁחָה אֶת-מִטְהָהּ עַל-הַשָּׁמַיִם וַהֲ נָתַן קִלְתָּ וּבְרָד וַתְּהַלֵּךְ אֵשׁ אֲרָצָה וַיִּמְטֵר הָיָ בְרָד עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַהֲ – רביע, התפקיד ארבע. **רבינו בחיי קלת וברד** ... והחלאים באים על כל המורכבים מד' יסודות, וסיבת החולי בהם שנוי האויר וקלקולו והתהפכות הארבע יסודות וגו' וע"כ יתכן לפרש כי הזכיר ארבע הכתוב בכאן ד' יסודות, **קלת וברד**, והם הרוח והמים, **ותהלך אש ארצה** האש והעפר, והזכיר מהופכים (**טוב טעם - מבעל התוסיו"ט** וזה סדרם, אש רוח מים עפר), להורות כי בבא הברד ישתנה האויר ויתהפכו היסודות מלמעלה למטה, והקב"ה עושה כרצונו וגו'

63. שמות וארא ט,כח: העתירו אל-ה' ור'ב מה'נת קלת אל'הים וברד

ואשלחה אֶתְכֶם וְלֹא תִסְפְּנוּ לַעֲמֹד:

וְר'ב מה'נת קלת אל'הים וברד

אל-ה' ור'ב – זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים זקף-קטן זקף-גדול עולה תקע"ו (576), בתפקיד רמז לעשות גימטרי של המלים המוטעמות ז"ק ז"ג והיא: – 265 = 208 + 26 + 31 וגם רמז לעשות הפרש בין גימטריאת המלים המוטעמות ז"ק ז"ג ובין "תקע"ו". ההפרש מתקע"ו 576 – 311 אי"ש, ארמ"ע, כגון ה' אי"ש מלחמה באמצעות ארמ"ע ר"ת א"ש ר'וח מ'ים ע'פר, וכפ"ה ל'ישראל, מלאך רפא"ל, (הקב"ה) יומ"ם יצו"ה הוי"ה חסד"ו, (ישפיע לישראל) ר"ת שלום ב'רכה ט'ובה, יזכנ"ו לחי"י העול"ם הב"א,

שמות וארא ט,ל: ואתה ועבדיך

יְדַעְתִּי כִּי טָרַם תִּירְאוּן מִפְּנֵי ה' אֱלֹהִים:

אחרי מכת הברד משה רבנו אומר לפרעה **וְאֵתָהּ וְעַבְדֶיךָ** – טפחא אתנה

● **מפרש ראב"ע** – ... ולפי דברי כי תחסר מלה אחת "טרם אפרוש כפי" אתם יראים את השם **אתה ועבדיך** וזה דרך מוסר והטעם

שבסור המכה תמרדו על כן כתיב אחריו (**ט,ל**) **וַיִּכְבַּד לִפְנֵי הוָא וְעַבְדֶיךָ** ולא תמצא כן במקום אחר

● טט – טפחא אתנה בראש פסוק להקיש ממנו על לפניו ועל לפני לפניו כאן הכנעה בעת המכה.

● **יְדַעְתִּי** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש,

● טט שתי ידיעות כראב"ע

● (א) הכנעות בעת המכה, כעין יראת העונש

● (ב) שיבה למרי אחרי חדול המכה

● ידיעה שלישית: עצת עבדי פרעה הייתה לחדול להתנגד לשילוח בני ישראל, אבל פרעה דווקא מצד התנשאותו על עבדיו המרומז ב-**כִּי** – יתיב, במשמע דווקא כך) ממשיך במריו בה',

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפנית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – לעובדי; **מונה** – רבו; **המקד**, **פשא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **רבו**; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **תפאח** – טרףא – שני משמעות, רבו תפאח; **מרכא** – טפאח – קב' שעשויה לגדול, יתור רכות, מכל מקום; **דגא תביר** – טפאח – קבוצה עם הלכה שוה לפרטי; **מרכא תביר** – טפאח – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטי; **תביר מרכא** – טפאח – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנבחר, השלם והחלק נדרשים; **זרפא** – סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשא** – פשוט, 1; **זרפא קטן** – 2; **זרפא גדול** – 3; **רביע** – 4; **מתק רביע** – לפחות 4; ... **זרפא קטן** ... **זרפא קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** = גרש = גרשים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבו ימיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פא** – דרוש מהפסוק רעיו לנרשא אחר בהלכה:

1.7 שמות ואראו, וב (התשע"ז)

שמות ואראו, חו: ויאמר למתן ויאמר פדברך למען תדע פראין פה אלתינו:

ויאמר למתן – (סלוק) טפחא אתנה כטעמי (**דב' וא' וי, 7**) **שמע ישראל** התחזקות בקבלת עול מלכות שמים. פרעה בוחן האם משה הוא המארגן של מכת הצפרדעים לפי מערכת כוכבים, ומשה משיבו שהכל בהשגחה אלקית. **[אברבנאל שמות ז?]** והנה פרעה אמר זה למשה ולאחרן עם היות שהמכה אהרן לבדו עשתה לפי שידע שמשה היה העיקר בדבר וכן היה כי משה השיבו (**שמ' וא' ח, 7**) **התפאר עלי** **למתני אפתיר לה** כלומר כיון שאתה בא לנסות הדבר **התפאר עלי** לאיזה זמן תרצה שאעתיר שיסורו הצפרדעים ותראה שכפי כן יהיה ואמנם למה לא אמר פרעה מיד בשעה הזאת והאריך הדבר עד למחר כבר נתן הסבה בו ר' שמואל בן חפני שפרעה חשב שמכת הצפרדעים היתה מחוייבת בפאת המערכת השמימית ושמשה רבינו ידע מתוך אצטגנינותו שבשעה ההיא ישלם חיוב המכה ההיא וכדי להבחין בזה האריך ואמר (**שמ' וא' ח, 7**) **למתן ויאמר פדברך למען תדע פראין פה אלתינו** רוצה לומר שאין המערכה מחייבת אלא **ההשגחה האלהית** כי הדבר המחוייב מהמזל לא ישתנה ולא ימהר או יתאחר מפני תפלת שום אדם אבל הדברים המושגחים הם ביד השם לשנותם מטוב לרע או מרע אל טוב ולהמהר בו אם או לאחרם בתפלת עבדי.

ויאמר פדברך למען תדע – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים (אתנה ... סלוק) כעין תפקיד היקש, היקש מעליית מכת צפרדעים והסרת מכת צפרדעים בהשגחה אלהית ולא ע"י מערכת כוכבים, כך גם ביציאת מצרים לא מערכת הכוכבים קובעת אלא ההשגחה האלהית, וגם היקש ליציאת המרכבה האלקית. והיקש מיציאת מצרים לגאולות העתידיות שאין בה שליטה למערכות הכוכבים. **בתמציתיות**: פרעה חשב שכוכב שבתאי הוא מזל ישראל, וכאשר הוא נכנס לתחום מזל טלה שהוא נחשב ע"י המצרים למזלם אזי למצרים יש שליטה על ישראל. שבתאי נחשב גם לכה כליון ולכן פרעה ייחס לו שיפגע בישראל במדבר. ובליל מכת בכורות כביכול משתתפים כוכב צדק, שמיוחס לו החיים השלום וצדק וחמלה, שעה עד חצות הלילה וכוכב מאדים, שמיוחס לו הרג, בשעה שאחר חצות הלילה. הפרשנים חלוקים האם הקב"ה משדד – משנה או לא משנה מערכות הטבע והכוכבים, אבל נראה שמוסכם שמשגיח על עם ישראל שלא יושפע מכוחות השפיטה של הכוכבים.

[תורת המנחה פרשת צו / דרשה לט (המתחיל בעמוד 371)] כח ישראל ב"שבתאי" ומצרים ב"טלה" ובמכת בכורות נתבטל "טלה" ... ולעולם היה הקדוש ברוך הוא בעזרת ישראל מאז היו לו לעם, ורכב שמים להצילם ולהשמיד אויביהם. וכמו שמצינו ביציאת מצרים, כשבא משה אל פרעה היה בחדש [עמוד 373] אייר כד' (**שמות ז, 1**) **ויפץ העם בקל-אצרין מצרים לקשש קש לתבן**: בשעה שהתבן מצוי בשדה. ראה פרעה באיטגנינותו כי אין מעלת ישראל אלא במזל שבתאי כי הוא מזלם, וכח שבתאי היה מתגבר בהכנסו במזל טלה, וכיון שראה זה שמח וחוק את לבו מפני שהם עובדים לטלה, וכיון שאין כח שבתאי כי אם בטלה וטלה הוא אלהיהם הוא ימנע כח שבתאי, ואי אפשר לישראל לצאת מתחת ידם ולא מרשותם.

מה עשה הקדוש ברוך הוא כדי שלא לשנות סדרי מערכת הכוכבים ויהא עולם נוהג כמנהגו, ... (ט: יצא ב-) (**תה' סח, 1**) **רכב אלהים רבתים אלפי שנגן** (אלו 22000 המלאכים הנאים והמשובחים, פסוק מקבלת התורה הנדרש למכת בכורות וליציאות אחרות של המרכבה האלקית). בתוך מצרים ונהרוג כל הבכורות העובדים לטלה, כי העבודה לא היתה כשרה אלא בכורות, וכשנפסק ממנו העבודה לא יהיה משועבד להם ואז יגבר ישראל, היינו דכ' (**במ' מסעי ג, 7**) **וימצרים מקברים את אשר הפך ה' פהם פלגבור ובלאליהם עשה ה' שפטים**: עשה משפט וצדקה שלא ביטל כח המזל, וביטל מחשבתם במכת בכורות. הה"ד (**דב' וז' ב, ג, 7**) **רכב שמים פגורך**, (ט: כמו ביציאת מצרים)

[תפארת ישראל - בועז מסכת פסחים פרק י] דידוע דכל מה שיאירע לו לאדם תלוי בג' דברים. במזל, בצדקתו, ובעשייתו. (ט:) והולך ומפרט, (**מזל**) ובמצרים היו כולם לריעותא, דמזלה (ט: מערכת הכוכבים מזל טלה שמצרים עבדו היה בעליה וכוכב שבתאי שמצרים יחסו לישראל היה בתחום מזל טלה ולכן כביכול מזיק לישראל), היא תעודה העליונה הנסתרה, [ועי' בפירושונו סוף קדושין] הי' גרוע מאד, בא וראה מה שאמר פרעה, (**שמ' בא' י, 7**) **לא ראיני רעה נגד פניך**: וידוע מה שדרשו חז"ל על זה, שהכוכב שבתאי המורה על כליון והשבתה רעה חרה אברון, הי' מכוון נגדם מטחוי חציו השנונים, ואם לא נתקיים כולו נתקיים קצתו, שבמדבר הזה נפלו פגריהם וימותו. ולא די בזה, אלא שמזל מצרים אז הי' לפי מחשבתם בגרם המעלות, שחשבו להם לפטראן מזל טלה [ולכן עבדוהו] והוא היה אז עולה. שבניסן בכל יום מזל טלה מתחיל לעלות [כר"ה י"א ב'], והקב"ה הפך כל המערכה, שמפלתם הגדולה אז היה בא בחצי החודש ממש בחצי ליל ט"ו, בשעה שחשבו שמזלם בתקפו וחזקתו, ולכן היו אצטגניני פרעה מציצין אם תהיה מכת בכורות בחצות או אחר חצות, [בכרות ד"ט א']. (ט: עשיית ישראל) ולהכי צוה הקדוש ברוך הוא לשחוט טלה הפסח, להורות שאין ממש במזל לכשירצה האדון הזה ית' לדלג על ההרים. (ט: צדקת ישראל) ואם משום צדקת ישראל גם הוא הי' משקל גרוע, ולא יכול להכריע כף המאזניים לטובתם. דכבגד עידים היה צדקתם, רעים וחטאים מגואלין בכל תועבות וכמש"ל. (ט: עשיית ישראל) ולכן נצטוו לאכול מצה שהיא דומה למעמדם אז, שאין לה טעם וריח, ולא תואר לחם ולא הדר לה. ואם משום כח ידם ומעשיהם, להשתדל בכחם לצאת, כבר היה מטה ידם ורד עד מאוד. ואדרבה יד מצרים היתה הלון ותעו על ישראל, כדכתיב וימררו את חיייהם. והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו ית' לא חשש לכל הכרעות האלו, וגאלם בכח ידו החזקה וברצונו הפשוט, וינטלם וינשאם, וכדכתיב ובני ישראל יוצאים ביד רמה [והארכתי בזה בדרשותי]:

[בני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר ד - טיול בפרדס, דרוש ב] על דרך הדרוש

בהקדים מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו' שהיו מסובין בבני ברק והיו מספורים ביציאת מצרים כל אותו הלילה ... ושבו להתבונן עפ"י מה שכתב הבחיי בפסוק (**שמ' בא' י, 7**) **כֹּה אָמַר ה' פְּחַצַּת הַלְלָהּ**, דהנה ליל יציאת מצרים היתה ליל חמישי כנודע [שבת פז ב], והנה אז שעה ששית שעה קודם חצות הלילה היא שליטת מזל צדק המורה על החיים והשלום, ושעה שביעית היינו ראשונה אחר חצות הוא שליטת מזל מאדים המורה על הריגה ומיתה. ...

וני"ל לפרש על פי פשוטו ... דהתגלות כבודו ית"ש במצרים היה קודם חצות במזל צדק והמכה התחילה במזל מאדים [אחר חצות, דהנה ידוע דמזל מאדים] הוא כח ס"מ [ע"ח שער נ' פ"ח] שר עשו [תנחומא פר' וישלח] ועמלק [המ"ן מזרעם בגימטריא מאדי"ם], ורצה הש"י להגיד לנו מראשית אחרית, (**שמ' בא' י, 7**) **לֵיל שְׁמֵרִים הוּא לַה' הַלְוִיָּאִים מֵאֲרָץ מִצְרַיִם הוּא הַלְלָהּ הַזֶּה לַה'** וכ"ה ליל שמורים הוא הלילה הזה ליי"י **שְׁמֵרִים לְכַלְבַּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדַרְהֵם**: כשעתיד לנקום נקמתנו מיד אדום ועמלק, על כן היתה המכה בשליטת מזל מאדים שהוא כח הסי"מ המקטרטג בכל הגליות, (ט: דווקא נגד המצרים ולא נגד ישראל)

על כן תיכף בגאולה ראשונה היתה הנקמה בזמן שליטתו, אך להיות שלא יאמרו המצריים שהמכה הוא בטבע שליטת המזל דמזל זה מאדים מורה על שפיכת דמים על כן היתה התגלות כבוד מלכותו יתברך כביכול במזל צדק, כביכול כאילו נעשה הכנה למיתת המצריים במזל צדק שהוא שופט בשפיטת המערכת לצדק ולחמלה ועכ"ז הש"י משדד המערכה כרצונו, והמקרא מסייענו, כ פה אָמַר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בדי"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – ה'קש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; **זולא** = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא וזולא** – מלמד, רמז לכלל הפרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ה' פחצת הליקה (היינו סמוך לחצות במזל צדק) **אגן יוצא בתוך מצרים: (שמ' בא יאה, ה) ומת פלגכור** (הוא בחצות מזל מאדים), על כן אח"כ במעשה נאמר **(שמ' בא יב, כט) ויהיו פחצי הליקה וה' הפה פלגכור**, לא נאמר ויעבור י"י והכה כל בכור, להיות באמת **ההעברה** היתה קודם חצות כביכול, והמכה בחצי הלילה ממש כענין שנאמר **ויהיו פחצי הליקה וה' הפה**, בחצי ולא כחצי כנ"ל (ויש לכויין גם דברי חז"ל לדרוש הלזה ויארך הענין בכאן)....

והנה לפי"ז היה בכאן ב' ענינים, אחד שהראה הקדוש ברוך הוא במכה הלזו שידוד המערכה והיפך שפיטת המזל והורה שאין מזל לישראל [שבת קנו א], והוראה ה' שכן עתיד לנקום נקמתנו מיד אדום בהעביר כח ס"מ ולהוציא בלעז מפיו, והוא הוראת מצות הסיבה בחירות המפולג בלילה הזה, אחת שבביל החירות הנתהווה בחצי הלילה הראשונה בהתגלות כבוד הש"י להשמיד עריצים והיה התגלות הוא במזל צדק (המורה לצדקה ולחמלה) ועכ"ז נתגלה הש"י אז להעביר ממשלת זדון ולהכחידם בעבור עמו ישראל, **הנה הורה הש"י בזה חירות לישראל מן המזל** וזה בחינת ראשית הגאולה גאולת מצרים שהיתה סכרות שהכל תלוי במזלות על כן היו עובדין לבכור המזלות מזל טלה [שמו"ר ט"ז ג], והשנית שבביל החירות שבישרנו יוצרנו **בראשית הגאולות אחרית הגאולות**, היינו החירות האחרון שיהיה לחירות עולם בגוף ונפש חירות משעבוד מלכיות ומקליפות וממלאך המות כאשר יתבטל כח ס"מ.

שמות וארא ח, יח: והפליתי ביום ההוא את-ארץ גֹשֶן אשר עמִי עַמְדָּה עֲלֶיהָ לבלתי היות־שם עֶרֶב לַמֶּשֶׁן תִּלְעַ פִּי אֲנִי ה' בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

הסבר **והפליתי** – תרסא, באופנים אחדים. דרך (א) **והפליתי** – תרסא בתפקיד שיעור קביעת חזקה אחרי שלוש פעמים, **(דבר מלכות וארא התשע"ז, ע' צא, ע"פ ליקוטי שיחות כרך יא ע' 45)** האם היו ג' המכות גם בארץ גושן? נחלקו הראשונים באם גם ג' המכות הראשונות לא היו בארץ גושן אף שלא נאמרה בהם בפרוש "והפליתי וגו'". ראב"ע כתב (ז, כד, כט) "מכת דם והצפרדעים והכנים היתה כוללת המצריים והעבריים" אך בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' תתיג) חלק עליו והקשה ד"אם המכה היתה גם לישראל מה ראייה יש בה לפרעה שישלח את ישראל" (וכן הוא לדעת הרבה ראשונים הובאו בתו"ש וארא ז, יז, ח.יג). והנה מזה שרש"י בפרושו על התורה לא כתב בלום, משמע שלדעתו היו הדברים כפי שנראה מפשוטם של כתובים, שרק מכת ערוב שבה נאמר "והפליתי וגו'" לא היתה בארץ גושן, מה שאין כן ג' המכות הראשונות היו גם בארץ גושן. וצריך באור אמאי לא חש רש"י לקושיית הרדב"ז? ויש לומר, שלפי פשוטם של כתובים, הוצרכו ג' מכות הראשונות להיות בארץ גושן, כדי לפעול פעולתם. ב' מכות הראשונות קשורות ליאור, היתה הכוונה שעל ידע פרעה "כי אני ה' ש"הלקה את יראתם" (וארא ז, כ, רש"י כח). ואם לא היה הקב"ה מכה חלק היאור אשר בארץ גושן, היה פרעה חושב שחלק העבודה-זרה שנמצא בגושן אין ב"יכולת השם" לשלוט עליו ח"ו, וכוונת הקב"ה שידע פרעה "כי אני ה' לא היתה מתמלאת.

ועל דרך זה במכת כינים, מכיוון שהכוונה היתה להראות שהמכה מגיעה מהקב"ה – (שאמרו החרטומים) "אצבע אלקים היא" (וארא ח, טו), היתה המכה צריכה להיות בכל ארץ מצרים, כי אם היתה רק על חלק מסוים, היו החרטומים חושבים, דאף שלא יכלו הם להעלות הכנים כלל, אך מזה שמשה ואהרן היו יכולים להעלותם רק על חלק מסוים (ממצרים), הרי זה ראייה שגם הם מוגבלים, ואין זה "אצבע אלקים". לכן היה נצרך שג' מכות ראשונות יהיו גם בארץ גושן, אבל אחרי שכבר הראה הקב"ה ש"מאת ה' היתה זאת" הרי מכאן ואילך הנה **והפליתי ביום ההוא את-ארץ גֹשֶן אשר עמִי עַמְדָּה עֲלֶיהָ לבלתי היות־שם עֶרֶב**, ולא היו המכות במקום מושבם של בני ישראל.

והפליתי – תרסא בתפקיד שיעור קביעת חזקה אחרי שלוש פעמים, כאן שהמכות בהשגחת ה', וכמו שבמכה הרביעית כבר לא היה צורך להדגיש כי היא מה', כך בדברים אחרים שהם קרו שלוש פעמים בנסיבות דומות, קובעים חזקה שכאשר הם קורים זה מאותה סיבה כמו שקרו שלוש הפעמים הראשונות. וזה לימוד שיכל לפתור הרבה מחלוקות בגמרא.

הסבר **והפליתי** – תרסא, באופנים אחדים. דרך (ב) **והפליתי** – תרסא, בתפקיד מחיצת הגנה על כל אחד מישראל באשר הוא נמצא, ראה להלן **(התורה"מ)**, ודבר זה נלמד מתבנית הרישא של הפסוק שהוא כעין כלל ופרט וכלל. כאשר מלת **והפליתי** היא כעין פרט קדמאה של הכלל ופרט וכלל והוא מתברר בכלל ופרט וכלל.

ביום ההוא – קדמא ואזלא, מרמז ללמוד הכתוב כעין כלל ופרט וכלל, **את-ארץ גֹשֶן** – כלל, **אשר עמִי עַמְדָּה עֲלֶיהָ** – כעין פרט, מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מורה ללמוד שני לימודים אשר לפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב, והוא מתבאר ומתרבה בכתוב **לבלתי היות־שם עֶרֶב** – כעין כלל סוגר המרבה כל מקום שישראל נמצא אין ערוב פוגע בו.

כפי' **(התורה"מ – המלבי"ם) (שמ' וא ת, ט)** **ושמתי פֶּתַח**. פי' הרמב"ן שגם אם יהיה איש מישראל בארץ מצרים ששם יהיה הערוב לא יזיק את איש ישראל, ותפס לשון פרות, לומר שהחיה שתרצה להשחית איש מישראל תשחית איש מצרי תחתיו, והמצרי יפדה את ישראל מידה, וכמ"ש במדרש מלמד שהיו ישראל ראוים ללקות בזאת המכה ונתן הקדוש ברוך הוא את המצריים פדינם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני לטוב (ל) כי במצוות האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והטורה שבעל פה, התע"ט; **תפוצת ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא פשטא; מרכא = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפוט; מרכא טפחא – קב ששנויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקפ** – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זרקא-קטן** – 2; **זרקא-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מנת רביעי** – לפחות 4; ... **זרקא-קטן** ... **זרקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; **אזלא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

1.8 שמות וארא ו,ב (התשע"ח)

שמות וארא ו,ט: וַיִּדְבֶר מֹשֶׁה בֶן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה מִקְצֶר רֹיחַ וּמֵעֲבֹרָה קָשָׁה: פ

[תורה שלמה נה] וַיִּדְבֶר מֹשֶׁה בֶן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא עֵיכֶם עֲצֻמו מַלְכַת [לקח טוב]. [תו"ש הערה נה] בכת"ר יואל: בן

גימטריא שבעים לשון.

וַיִּדְבֶר מֹשֶׁה בֶן – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם או בדרך קישורם לנושא. אף על פי שב-**(שמ' ה,בב)** נאמר **וַיִּשָׁב מֹשֶׁה אֶל־ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמָה הִרְעַמְתָּ לְעַם הַזֶּה לְמָה זֶה שָׁלַחְתָּנִי: פ** משה יוצא שוב לשליחות נסות דרך השפעה או שכנוע נוספת. אפשר ששבעים לשון הם שבעים דרכי שכנוע, אפשר שבאחד הלשונות השכנוע נשמע יותר משכנוע, יותר משפיע על נפש השומע.

מהמדרש הבא לומדים שמשה היה צריך לשכנע נוסף על פרעה והמצרים את בני ישראל. **[מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא**

פרשה ה] ... ומפני מה הקדים לקחתו של פסח לשחיתו ד' ימים לפי שהיו ישראל שטופין בע"ז במצרים וע"ז שקולה כנגד כל

המצות שנא' (במ' שלח טו, כד) וְהָיָה אִם מֵעִנְי הַעֲדָה וְעֵשְׂתָה לְשַׁגְגָה יָחַד הַכְּתוּב הַמְצוּה הַזֹּאת וְאָמְרָה עֵינִין בְּפִנֵי עֲצֻמו וְאִי זֶה זֶה עֲבוּדָה

זֶהָ אַתָּה אוֹמֵר ע"ז או אינו אלא אחת מכל מצות האמורות בתורה סתם כשהוא אומר (במ' שלח טו,כב) וְכִי תִשְׁאָלוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת פְּלִי־הַמְצוֹת

הָאֵלֶּה וגו' באו כל המצות ללמד על מצוה אחת [ששקולה ככולן מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה

אף העובר על מצוה אחת פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה שנא' לעבור ברית ומנין לעובר על כל מצות שהוא פורק עול

ומפר ברית ומגלה פנים בתורה שנא' **(דב' נצ' טו,יא) לְעִבְרָה בְּבִרְתִּי ה' אֱלֹהֶיךָ ואין ברית אלא תורה שנא' (דב' תבוא כח,טט) אֲלֶּה דְבָרֶיךָ**

הַבְּרִית וגו' אמר להם משכו ידיכם מע"ז והדבקו במצות ר' יהודה בן בתירא אומר הרי הוא אומר **(שמ' וארא ו,ט) וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה**

מִקְצֶר רֹיחַ וגו' וכי יש לך אדם שהוא מתבשר בשורה טובה ואינו שמח נולד לך בן זכר רבך מוציאך לחירות ואינו שמח אם כן למה

נאמר **(שמ' וארא ו,ט) וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה** אלא שהיה קשה בעיניהם לפרוש מעבודה זרה שנ' **(יחזקאל כ, ז) וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׂקוּצֵי עֵינָיו**

הַשְּׁלִיכוּ וּבְגִלְגוּלֵי מִצְרַיִם אֶל־תַּטְמְאוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ט: א) ה' – נאמן להטיב לשלם שכר, נאמן להיפרע) ואומר (יחזקאל כח, ו) וַיִּמְרוּ־בִי וְלֹא

אָבִו לְשִׁמְעַע אֲלֵי אִישׁ אֶת־שְׂקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכוּ וְאֶת־גִּלְגוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאֵמָר לְשִׁפְזָה חֲמַתִּי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אֶפְלֵי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ

מִצְרַיִם: (יחזקאל כט) וְאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַתֵּל וגו' להוציאם מארץ מצרים: ה"ה"ד (שמ' וארא ו,יג) וַיִּדְבֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיֹּצִיֵם

אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צוּם לְפָרוֹשׁ מֵעֲבוּדָה זָרָה:

וב-**(תו"ש עז) הביא הסבר אחר (ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה (וילנה יז,א))** ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי' תלוי בכל אדם

ואתיא כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק **(שמ' וארא ו,יג) וַיִּדְבֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיֹּצִיֵם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** על מה ציום על פרש' שילוח עבדי'

ואתיא כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על **פרשת שילוח עבדים**.

עסקנו בעבר, בהסבר של שילוח עבדים ושם הוסבר שהיו במצרים בני ישראל עשירים ומעורבים בחיי מצרים, לכן הדרישות לפרוש

מעבודה זרה ושילוח עבדים עבריים משלימות בתיאור המציאות במצרים.

וַיִּדְבֶר מֹשֶׁה בֶן – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם או בדרך קישורם לנושא. ע"פ

המכילתא רבוי הפרטים הם בני ישראל עצמם שהיו בדרגות שונות של דבקות וריחוק באמונת ה' ובעבודת ה'.

(שמ' וארא ו,ט) וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שני לימודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד

מהלימודים יוצא ממשוטו של מקרא. אכן לרש"י שני אופני לימוד בכתוב. אחד המתיחס לבני ישראל, אחד המתיחס למשה השליח.

רש"י **בדרך הפשט [רש"י] (שמ' וארא ו,ט) וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה** - לא קבלו¹ תנחומין: **[שפת"ח ל] ושמיעה זו לשון קבלה הוא ר"ל**

שנתיאשו מן הגאולה לפי שסברו שא"א לגאלם משם מעבודה קשה כזו ו- אֶל־מֹשֶׁה פ"י אל תנחומי משה:

[רש"י] (שמ' וארא ו,ט) מִקְצֶר רֹיחַ - כל מי שהוא מיצר, רוחו ונשימתו קצרה² ואינו יכול להאריך בנשימתו [שפת"ח מ] והוי כאלו נכתב

ולא שמעו אל משה מצרה גדולה ומעבודה קשה. (כאן רש"י מצטט חכם מדורו) קרוב לענין זה שמעתי פרשה זו מרבי ברוך ברבי אליעזר,

והביא לי ראייה ממקרא זה **(וימיהו טו כא) לְכֵן הִנְנִי מוֹדִיעֶם בְּפִעֵם הַזֹּאת אוֹדִיעֶם אֶת־יְדֵי וְאֶת־גְּבוּרְתֵי וַיִּדְעוּ כִּי־שָׁמִי ה':** למדנו כשהקב"ה

מאמן את דבריו אפילו לפרוענות מודיע ששמו ה', וכל שכן³ האמנה לטובה.

רש"י **בדרך היוצאת מהפשט** מלמד על קוצר רוח של משה. ורבותינו **דרשוהו** לענין של מעלה (שכתוב לפני כן ונשאר שם ללא הרחבה),

שאמר משה **(שמ' ה,בב) לְמָה הִרְעַמְתָּ**, אמר לו הקדוש ברוך הוא חבל על דאבדין ולא משתכחין. יש לי להתאונן על מיתת האבות,

הרבה פעמים נגלית אליהם כאל שדי ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת **(שמ' ג,יג) מִה־שָׁמוּ מָה אָמַר אֲלֵהֶם:** (משה זכה בגלוי אלוקי נשגב

מעבר לגלויו אלקות שזכו להם האבות, ואיך הוא קבל **(שמ' ה,בב) לְמָה הִרְעַמְתָּ**, היה לו להמתין להתפתחות השליחות), מסביר שהנאמר ב-

(שמ' וארא ו,יב) וַיִּדְבֶר אֲלֵהֶם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲלֵיו אֲנִי ה': הינו דיבור של משה שעיקרו על הקבילה **(שמ' ה,בב) לְמָה הִרְעַמְתָּ** ואגב תוכחת

העיקר הוכיחו גם על **(שמ' ג,יג) וְאָמְרוּ־לִי מִה־שָׁמוּ מָה אָמַר אֲלֵהֶם:** מכאן מוכיחו שקוצר רוחו של משה מורגש ע"י השומעים את דבריו ולכן

דבריו אינם משפיעים ומשכנעים את בני ישראל לשנות את דרכם (שילוח עבדים עבריים, פרישה מעבודה זרה) ואינם משפיעים

ומשכנעים את פרעה.

וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה מִקְצֶר רֹיחַ – שני זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן אתנה וסלוק) בתפקיד דבר החוזר וקורה לכן אפשר שכוננת

הפסוקים **(שמ' וארא ו) (י) וַיִּדְבֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יא) בָּא דְבַר אֶל־פְּרֻעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצוֹ: (יב) וַיִּדְבֶר מֹשֶׁה**

לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא־שָׁמְעוּ אֵלַי וַאֲיֹדֵי יִשְׁמַעְנִי פְרַעֲה וְאֲנִי עָרַל שִׁפְתָּי: פ

(יג) וַיִּדְבֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיֹּצִיֵם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל־פְּרֻעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ס

היא פתיחה מחודשת של השליחות כאשר משה מתגבר על קוצר הרוח של עצמו, ומשה ואהרן הולכים מאוחדים להשפיע ולשכנע.

וּמֵעֲבֹרָה קָשָׁה: [תו"ש נט] מכאן אמרו שאין אדם נתפש על צערו [מדרש הגדול] [בבא בתרא טז,א]

[תו"ש ס] וּמֵעֲבֹרָה קָשָׁה: מלמד שהכעס מסלק את הדעת [לקח טוב][פסחים טז,א]

וּמֵעֲבֹרָה – טפחא ללא מרכא לפניו, בתפקיד שנוי, כאן שנוי הדעת, סלוק הדעת.

שמות וארא ו,י - יא: [י] וַיִּדְבֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: [יא] בָּא דְבַר אֶל־פְּרֻעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצוֹ:

[רמב"ן] (שמ' וארא ו,י) וַיִּדְבֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: - אמרו המפרשים (ראה רד"ק, שרשים: 'אמרו'), כי מלת לאמר בכל התורה: לאמר

לישראל, והטעם, שיאמר השם למשה: אמר לישראל דברי אלה; ובכאן - לאמר אל פרעה... והנכון בעיני, כי מלת **לֵאמֹר** - להורות

על ביורו הענין: **וַיִּדְבֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה** לאמירה גמורה, לא מראה מסופקת ולא ברמז דבר;

עליו כל נשמות ישראל, לעלוי נשמות הורי והורי רעיתי

לרפואת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן יהודית

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, ויתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – ב"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנת רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הוקש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פא** – דרוש מהפסוק רעיו נושא אחר בהלכה:

לְאָמַר – סלוק, מגביל לאו אמר, היינו אמירה גמורה וברורה,

שמות וארא ו,כ: וַיִּקַּח עִמָּרְם אֶת-יֹכְבֵד דָּדָתָ לָוּ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לָוּ אֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-מִשָּׁה

וַשִּׁי חַיִּי עִמָּרְם שִׁבְעָ וּשְׁלָשִׁים וּמָאתַ שָׁנָה:

אֶת-יֹכְבֵד – אפשר כי מלת "את" בתפקיד רבוי שמות כי שמה גם (**שמות א,טו**) **שָׁפְרָה** שאפשר כי זקף-קטן במלת שפרה מלמד על שני שמות.

(**שמות א,טו**) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמַיְלָת הַעֲבָרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֵחָת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשְּׂנִית פּוּעָה:

(**במדבר פינחס כ,ט**) וַיִּשְׁמוּ אִשְׁתַּי עִמָּרְם יֹכְבֵד בַּת-לָוִי אֲשֶׁר יָלְדָהּ אֶתְהָ לָלוֹי בְּמִצְרַיִם וַתֵּלֶד לְעִמָּרְם אֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-מִשָּׁה וְאֶת מְרִים אֶחָתָם:

רש"י (נט) **אֲשֶׁר יָלְדָהּ אֶתְהָ לָלוֹי בְּמִצְרַיִם** - לידתה במצרים ואין הורתה במצרים (ראה סוטה יב,א): כשנכנסו לתוך החומה ילדתה; והיא השלימה מנין שבעים, שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ותשע (ראה בר' מו,כו-כז).

ראב"ע והזכיר שם יוכבד בעבור כבוד בניה,

רמב"ן (נט) וטעם אשר ילדה אתה ללוי במצרים - על דרך הפשט: לפי שכל בני יעקב עם כל בנייהם ובנותיהם ירדו למצרים, ואין בהם מי שהוליד שם אחרי כן, וזולתי לוי, שהוליד אם הבנים שמחה (ע"פ תה' קיג,ט), כי איחר השם לידתה כי לא הגיע הקץ, כאשר פירשתי כבר (בר' מו,טו).

שו"ת שיח יצחק סימן תלה ואודות מה שביקש ממני לציין לו מקור למ"ש התוס' עה"ת פ' פנחס (ד"ה אשר ילדה) דשם אתה לוי אֶתְהָ היתה נקראת ובתרגום כתב יתה, ומרש"י אין הכרע, עכ"ד.

אֶת-יֹכְבֵד – אפשר כי שמה על רב-כבודה כי משלימה מנין באי מצרים לשבעים. הורתה בכנען ולידתה בין החומות וזה עשוי להיחשב מחוץ למצרים כלהלן. **אֶת-יֹכְבֵד** – מקף כרב-מצב של מקום שער כניסה מקורה בין החומות תלוי האם נקרא חוץ או פנים. בשער פתוח הוא נחשב כלפנים בשער סגור הוא נחשב כחוץ אע"פ שהו רשות היחיד. ולרבי יצחק מדובר בשער שאינו מקורה שיחשב כחוץ. וזה מקור אפשרי להיכן שייך מקום בין החומות בהלכות שונות. העיון הבא מברר מהו בין החומות.

במדבר רבה (ויילא) פרשת נשא פרשה יד ... שנו רבותינו שהיו אוכלים במקדש קדשים קלים תוך החומה לפנים מחומת ירושלים **תוספות מסכת שבת ט,א אף על גב דלית ליה לחי כו** - פרש"י דס"ד דמיירי באסקופת מבוי שהכשירו בלחי ולא נהירא מדקאמר בסמוך לעולם באסקופת בית אלא נראה דמיירי בכל אסקופה בין מבוי בין דבית בין דחצר ונקט אף על גב דלית ליה לחי משום מבוי דבית וחצר אינו נותר בלחי וקורה אלא בפסית א"י נקט לחי משום דבית וחצר נמי נותרין בלחי מכאן ולחי ומיירי דקיימא אסקופה כנגד עובי החומה דהיינו בין לחיים שהוא תוך הפתח והדלת עומדת אצל עובי החומה של צד פנים ולהכי **פתח פתוח כלפנים** שאותו עובי רה"י גמורה היא שיש לה ג' מחיצות ב' מחיצות מעובי החומה ושלישית לצד פנים אף על פי שמצד רביעית הוא פרוץ במלואו אפ"ה כיון שהפתח פתוח בטל אותו עובי למה שבפנים שיש לו ד' מחיצות **פתח נעול** כחוץ דכיון שהוא נעול אינו בטל למה שבפנים והוי כנפרץ במלואו למקום האסור ולא דוקא כחוץ דהא רה"י גמורה היא מדאורייתא כיון שיש לה ג' מחיצות ואסור לטלטל משם ולחוץ אלא קרי כחוץ לפי שאינה כלפנים ואסור לטלטל מבפנים לעובי הפתח דרך נקב אם יש בדלת א"י יש ליישב כחוץ כגון שפתוח לכרמלית אבל באסקופה כולה ברה"י חוץ לעובי החומה ליכא לאוקמא דאי לא גבוה ג' אפילו פתח פתוח הויא כחוץ דהוי רה"י ואי גבוה ג' ורחבה ד' כרמלית היא ולא הויא לא כחוץ ולא כלפנים ואם אינה רחבה ד' מקום פטור הוא ולעולם הויא כלפנים ואלו קיימא כולה לפנים א"י כליעולם הויא כלפנים ואלו קיימא כלפנים א"י כיון דמיירי באסקופת בית א"י מאי פריך אף על גב דלית ליה לחי והא אסקופת בית מסתמא מקורה הוא ואית לן למימר פי תקרה יורד וסותם ואורי"ד ע"כ **באינו מקורה** איירי (טט) – להיקרא חוץ) **דבמקורה** אפילו פתח נעול נמי כלפנים.

שער ניקנור במקדש היה מיוחד שאע"פ שהוא פתוח בין החומות נחשב כחוץ לעזרה ושם יכולים לעמוד מחוסרי כפרה לצורך כפרתן. ראה ויקרא פרשות תזריע מצורע.

לגבי תיאורה כ- **יֹכְבֵד דָּדָתָ** – מהפך פשטא, להוציאה מאחות אביו קהת מאב ואם ולהותירה כאחות אביו מאב בלבד. אפשר שכמו ש"אחי האב" סתם זה רק אח מאב, כך אחות האב מן האב היא אחות סתם ודודה סתם. וכן דודה אשת אח האב מן האב, ואין אשת אח האב מן האם נקראת דודה. לכן אפשר שיוכבד כאחות קהת רק מן האב קודם למתן תורה לא היתה אסורה לעמרם.

(**ויקרא אח"מ יח,יב,ג**) **[יב] עֲרַנְתָּ אֶחָת-אֶבְיָד לָא תִגְלַהּ שְׂאֵר אֶבְיָד הוּא: ס [יג] עֲרַנְתָּ אֶחָת-אֶמְנָה לָא תִגְלַהּ כִּי-שְׂאֵר אֶמְנָה הוּא: ס**

רלב"ג (יב) **ערוה אחות אביך** - באר שאחות האב ואחות האם הם גם כן אסורות משום ערוה, כי הם שאר אב או אם. (יד) **ערוה אחי אביך לא תגלה** - רוצה לומר: למשכב זכור; ויחתיב עליה משום משכב זכור ומשום **ערוה אחי האב**. **אל אשתו לא תקרב דהתן היא** - רוצה לומר, שלא יקרב אליה לגלות ערוה. והוא מבואר מצד הוראת הגר, שלא יקרא 'אחי האב' סתם, אלא כשהיה אחיו מן האב, לא כשהיה אחיו מן האם ולא מן האב. וכבר יתבאר עוד בפרשת יבמה (דב' כה,ה-ז) ועוד, כי מפני שמנע אחות אב ואחות אם (ראה לעיל, יב-ג), אם ימנע אחי אב ולא אחי אם, הנה יראה שלא מנע אלא מי שהוא אחי האב מן האב, לא מי שהוא אחי האב מן האם. ועוד, שהוא מבואר שלא תקרא 'דודתו' אשת אחי האב מן האם.

סדר הדורות אלף השלישי ... ויקח לוי את עדינה בת יובב בן יקטן ... ותלד ללוי את גרשון קהת מררי. ובמקום אחר כתוב ... קהת נולד ב"א רל"ה או רל"ו או רל"ח (וגרסה אחרת ב"א שס"ח או שס"ט ולא נראה נכון) והיה בן ב' שנים בבואו למצרים. יוכבד בת לוי נולדה בין החומות כשירדו למצרים מאשה בשם **אֶתְה** (ב"ב ק"כ) (בשנת ב"א שס"ח, ולא נראה כי משה נולד ב"א שס"ח כאשר יוכבד היתה בת ק"ל שנה) לכן נולדה ב-ב"א רל"ח).

אֶת-יֹכְבֵד דָּדָתָ לָוִי לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לָוִי - ... זקף-קטן ... זקף-קטן, כעין דבר החוזר וקורה, שגרשה אחרי לידת אהרן חזר ולקחה ונולד משה.

[**דבר מלכות התשע"ו, נקודות משיחות קודש, ליקוטי שיחות ו' ע' 44**] (**שמ' וארא ו,כ**) **וַיִּקַּח עִמָּרְם אֶת-יֹכְבֵד דָּדָתָ לָוִי לְאִשָּׁה** הפסוק מדגיש את מעלתו של משה שנולד מיחוד נעלה ביותר. דהנה מבואר בחסידות שאסורי עריות מורים על יחודים נעלים ביותר (כיחוד זעיר אנפין ומלכות, הנקראים אח ואחות) ולכן נאסרו, כי אורות נעלים אלו בעולם עלול לגרום נזק, וכדוגמת המביט בשמש ללא מגן (והאיסור הוא לכולם לשוה, (**במ' שלח טו,כט**) **תִּנְרָה אֶחָת יִתְנָה לָכֶם**). אך לפני מתן תורה, לפני שנאסרו יחודים אלו, אין בהם פגם למי שמסוגל לקבל אורות נעלים אלו; ואדרבה, זוהי מעלה עבורו.

במדבר שלח טו,כט: הָאֲזִיחָהּ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָגַר תִּגָּר בְּתוֹכָם תִּנְרָה אֶחָת יִתְנָה לָכֶם לְעִשָׂה בְּשָׂגָה:

ראה שמות ב,ד: וַתִּתְמַצְבַּ אֶחָתָו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני וטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהליך ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפוצת ההשערות: אתנה, סלוק; סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מראי = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טרפא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מראי טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטית; מראי תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטית; תביר מראי טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטית; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מינת רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פיר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.9 שמות וארא ו,ב (התשע"ט)

שמות וארא ז,ג: ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את דתתי ואת מופתי בארץ מצרים:

[רש"י] (א,ו) ואני אקשה – מאחר שהרשיע והתריס כנגדי^ו, וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי עבודה זרה לתת לב שלם לשוב^ז, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו אתם את^ח גבורותי. וכן מדתו של הקדוש ברוך הוא מביא פורענות על האומות עובדי עבודה זרה כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר (צפניה ג ו) הכרתי גוים נשמו פנותם וגו', (שם ז) אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, ואף על פי כן בחמש מכות הראשונות לא נאמר^ז ויחזק ה' את לב פרעה, אלא ויחזק לב פרעה: **[שפת"ח ס] דהא ודאי הוא שפרעה ימרוד בו מאחר שהוא מחזק את לבו וכי דרך של הקדוש ברוך הוא כן שיתן בדעתו של אדם שיעבור על צונו ל"פ וגלוי וכו':**

[שפת"ח ע] ויל ואי לא אקשה את לבו אז בודאי שיעשה תשובה וגלוי לפני שלא יעשו תשובה שלימה בלב שלם ואם אביא מכות ופורעניות עליו אז יאמרו הבריות כן מדתו של הקדוש ברוך הוא שמביא פורעניות על מי שחוזר בתשובה והם לא יודעין שאיני חוזר בתשובה בלב שלם לכן אקשה את לבו כדי שלא יחזור בתשובה כלל ואז יכול אני להרבות מופתי להביא פורעניות עליו לעיני כל אדם: **[שפת"ח פ] דייק מדכתיב בקרא והרביתי את אותותי דמשמע מן הקרא שיביא עליו מכות ועונשים יותר על מה שחטא וא"כ קשה למה הוא רוצה להביא עליו מכות יתירות יותר על מה שחטא ועז"פ כדי שתכירו אתם את גבורתי ועז"פ מביא ראייה וכן מדתו וכו' וק"ל: **[שפת"ח צ] פי אף על פי שלפ"ז היה ראוי שיקשה ה' את לבו גם בה' מכות הראשונות אעפ"כ רצה ה' שיפרסם רשעתו להודיע שאף בלתי החיזוק של הקדוש ברוך הוא הוא מתחזק מעצמו:****

[הפניית ר' גיברשטיין הי"ו] "תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה" הסביר [חידושי הרי"ם] מעבירין היינו שהקב"ה מרחם על ישראל ומעביר הגזירות מישראל לאומות העולם. כנאמר (תה"מ, ד) **נדבך עמים תחמינו ולאמים תחת רגלינו:** כי אין תשובת אוה"ע שלימה אלא מן הפה ולחון ובעבור הגזירה חוזרים לסורם.

את-לב – מקף כבורר בכוננות פרעה (א) תשובה מלאה (ב) תשובה חלקית מן הפה ולחון. טט ע"פ הסבר [שפת"ח ס, ע: ה' אינו מכוון דעת אדם למרוד בה', אבל בפרעה גלוי לפני ה' שבין בלי הקשיית לב פרעה ובין עם הקשיית לב פרעה, אם פרעה חוזר בתשובה חזרתו אינה בלב שלם ואח"כ פרעה ימרוד, לכן מקשה לב פרעה כדי להרבות בו עונש ומתקדש שם שמים.

שמות וארא ז,ה: וידעו מצרים כי-אני ה' בנטתי את-ידי על-מצרים והוצאתי את-בני-ישראל מתוכם:

[רמב"ן] (א,ו) ואני אקשה את-לב פרעה – ... והטעם השני, כי היו חצי המכות עליו בפשעו, כי לא נאמר בהן, רק "ויחזק לב פרעה" (להלן, יג, כב; ש"מ, ח, טו); "ויכבד פרעה את לבו" (ש"מ, ח, כח); והנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו עליו המכות ונלאה לסבול אותן, רק לבו, והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו, ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבו (ע"פ דב"ב, ל, ב) למען ספר שמו (ע"פ ש"מ, ט, טז), כענין שכתוב "ההתגדלותי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים" וגו' (יח' לח, כג). ... כי בחמש מכות האחרונות, גם בטביעת הים, נאמר "ויחזק ה'" (ש"מ, יד, ח), כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (מש' כא, א). **וידעו מצרים כי-אני ה' בנטתי את-ידי על-מצרים** – פשט הכתוב שהמצריים יכירו שהמכות שהוכו מן מנטיית יד ה' על מצרים, כנגד דעת מלכיהם וכהניהם שהציבו במקום שנראה למרחקים גדולים, פסל פרעה כאשר ידו נטויה על מצרים (נמצא במוזיאון הבריטי בלונדון).

וידעו מצרים – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשוטו ללמד שה' מכוון מחשבות ופעולות האדם. **וידעו מצרים כי-אני ה'** – מקף כרב-מצב (א) כי-אני (ה') מטה לב כל ברוא בדרך לא גלויה להיטיב דרכו (ב) אבל אם לא מכיר בדבר אני (ה') מתרה בו בעונשים מן הקל אל הכבד

כי-אני ה' – מונח זקף-קטן, כאשר מקיימים רצון ה', יש חיבור בין שם הוי"ו ובין מהותו ועצמותו של ה'. **וידעו מצרים כי-אני ה'** – זקף-קטן, בתפקיד שתיים, שתי חמישיות של מכות ירדו על מצרים, בחמש הראשונות פרעה נראה כמתחזק מעצמו, בחמש האחרונות, ה' מחזקו לספוג המכות, כי בקש להרפות ממנו רק מצד שנלאה לסבלן ולא שהכיר שהן מה'. והדרשה היוצאת מן הפשט מלמדת שגם כאשר פרעה נראה כמתחזק מעצמו, לא כך היה הדבר אלא כתוב כפי' **רמב"ן (ז,ג)** כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (מש' כא, א). ולכך גם רומז טעם מלת **וידעו** מהפך – במשמעות של שרש מלת "מטה"

שמות וארא ז,א: ויקרא גם-פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם-הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן:

(ז,א) הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן: ר"ת ה' ח' מ' ב' כ' בחכמה"ה, בעזרת הרב אי"מ אייזן הי"ו נאמר בכתבי האר"י שער הכוונות, דרוש פטום הקטורת (וגם בשער פסוקים?) זה כנגד זה ברא הא-לקים, וזאת ספירת חכמה דקליפה כי מלת מכשפים היא נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה, ומלת חרטומים – באה מלשון "טומי", פי' **[רמב"ן]** והקרוב כדברי רבנו שלמה (בבר' מא, ח), שהיא מלה ארמית מורכבת: 'חר טמי' – הנחרים בעצמות, כי נודע הוא כי רוב האומנות בעצמות מתים או עצמות חיות, או כענין שהזכירו בידעוני (בבלי סנה' סה, ב)

(ז,א) הם חרטמי מצרים – ס"ת מ"ם **חרטמי מצרים בלהטיהם** – ס"ת מ"ם, כישוף לא עומד על מים, ויש לומר שכדי שכישוףם לא יעמוד הכין הקב"ה מהמכה (חכמת דקליפה) תרופה למכה, הם פעמיים מ"ם בסופי התיבות.

(ז,א) בלהטיהם כן – ס"ת נ"ם (= דיבור, לחש) ... **[זב] לתנינם** – כתיב בלשון יחיד, קרי בלשון רבים, **[רש"י] (ז,א) בלהטיהם** "בלחשיהון" (ת"א); ואין לו דמיון במקרא, ויש לדמות לו "להט החרב המתהפכת" (בר' ג, כד) - דומה שהיא מתהפכת על ידי לחש.

[רמב"ן] (ז,א) בלהטיהם - אמרו רבותינו (סנה' סז, ב), שהם מעשה כשפים ועל ידי מלאכי חבלה הם נעשים. והמלה מגזרת "אש לוהט" (תה"ק, ד); "להבה תלהט רשעים" (תה"ק, יח); והענין, כי הם נעשים על ידי 'לוהטים', מלאכי אש מלהטת באדם ולא ידע, ... ואולי יקראו כן המלאכים השוכנים באויר בגלגלי היסודות, שקורין אותן 'שדים', ועוד אבאר זה בעזרת האל (וי' טז, ח; יז, ד; דב' יח, ט). אבל "בלטיהם" (ש"מ, ח, ג) אמרו (סנה' סז, ב) שהם מעשה שדים, והמלה נגזרת ממלת 'לט': "דברו אל דוד בלט" (ש"א יח, כב); ... **לחכמים ולמכשפים**, כי חכמי ההשבעות ואסיפת השדים היו ראשיהם וזקניהם, וחרטומי מצרים יכלול את שניהם.

חכמי מצרים למיניהם לחשו בחכמה של טומאה והביאו להיראות של תנין אחד המתהפך ונראה כרבים כמרומו במלת **לתנינם** בניקוד רבים ובאיות יחיד וכן במלת **מטתם** כעין מטה אחד של רבים, כי אחרת היה לו לכתוב מטותיהם, אבל מעשה הכשפים לא עמד בפני מ"ם, שהקב"ה הכין מתנ"ה מהמכה תרופה למכה הרמוזה בס"ת של **מטה-אחרון את-מטתם** – ה' נ' ת' מ' מתנ"ה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אהנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראו קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקפ – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; סקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הוקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיטע) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פאר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

שמות וארא ז,יב: וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה-אהרן את-מטתם:

מטה-אהרן – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה **את-מטתם** – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה. אלא שתבנית הטעמים של הכתוב **ויבלע מטה-אהרן** – מרכא טפחא מרבה יתרון מטה זה על מטות המצררים, כי הוא כמטה בולע את מטותם, ואילו **מטתם** – סלוק, בתפקיד מוגבל ואינו יכול לבלוע מטה אהרן.

שמות וארא ט,יב: ויחוק ה' את-לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר ה' אל-משה: ס

(שמ' וארא ט,יב) **ויחוק ה' את-לב פרעה** – מהפך פשטא מקף מונח זקא-קטן. זקא-קטן מלמד על שתי דרשות, אשר לפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב.

הפשט: [שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה יא,ו] (שמ' וארא ט,יב) **ויחוק ה' את-לב פרעה**, כיון שראה הקדוש ברוך הוא שלא חזר בו מה' מכות ראשונות מכאן ואילך אמר הקדוש ברוך הוא אפילו אם ירצה לשוב אני מחזק לבו כדי שאפרע כל הדין ממנו, כאשר דבר ה' אל משה, שכן כתיב ואני אקשה את לב פרעה.

היוצא מן הפשט: [זוהר כרך ב (שמות) בשלח (המתחיל בדף מד עמוד א)] ... רבי אבא אמר לא אתקיף לבא דפרעה אלא שמא דא (לא התקשה לב פרעה אלא משם ה'), דכד הוה אמר משה (כגון בפעם הראשונה (שמ' א,א)) **כה-אמר ה' אליו ישראל דא מלה ממש אתקיף לביה** (שמיעת שם ה' גרמה להתקשות לב פרעה) הדא הוא דכתיב (שמ' וארא ט,יב) **ויחוק ה' את-לב פרעה**, דהא בכל חכמתא דיליה לא אשתכח דשמא דא שליט בארעא, ועל דא אמר מי יי' ולבחר אמר יי' הצדיק, אמר רבי יוסי לבתר אמר (שמ' בא יטו) **תנאמי לה'**, ... (שמ' וארא ט,יב) **ויחוק ה'** – מהפך פשטא, מוציא מן הפשט שה' גרם להתקשות לב פרעה, אלא שמיעת מלת שם ה' גרמה להתקשות לב פרעה. יש לומר שהכל מה', אלא שבדרשת ר' אבא יש הרחקה וכביכול עצם שמיעת שם ה' גרמה להתקשות.

את-לב – חמש פעמים במקף, סיבות: (א) מפני כלל הטעמה הנקרא נסוג לאחור, כאן שתי מלים כל אחת בת הברה אחת, הטעמה נפרדת לכל מלה יוצרת צפיפות טעמים (בשם ר' יעקב לויפר ה"ו).

(ב) מקף כרב-מצב משמעות לב. מבחינה רעיונית באו שתי מלים בנות הברה אחת כדי ללמד על רב משמעות מלת לב כגון [בבלי ברכות לב,א] אמר רבי חמא ברבי חנינא: אלמלא שלש מקראות הללו – נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל: חד, דכתיב: (מיכה ד,ו) **ביום ההוא נאסי' אספה הצלעה והנדהה אבגזיה ואשר הרעתי**; וחד, דכתיב: (ירמיהו יח,ו) **... הנה כחמר בנד היוצר פנאתם בנד גית ישראל: ס** וחד, דכתיב: (יחזקאל לו,כב) **ונתתי לכם לב חדש וריח חדשה אתם בקרבכם והסרתיו את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב פשוט**: בשני חלקי הפסוק (יחזקאל לו,כב) מדובר על שני מצבי לב אדם. לב ההולך אחר היצר הרע, לב ההולך אחר היצר הטוב. [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (שמ' בשלח יד,ח) **ויחוק ה' את-לב פרעה** שהיה לבו חלוק אם לרדוף אם לא לרדוף: ב-(א,ז) הסברנו "את-לב" מקף כבורר בין תשובה בלב שלם ובין תשובה שלא בלב שלם, וגלוי לפני ה' שתשובת פרעה אינה שלימה לכן מחזק בו עוד להתעותו ולהרבות בו לסוף את מופתים וכך יקדש שם שמים ברבים. "ויחוק ה' את-לב פרעה" חמש פעמים בתורה, אפשר כחמש גבורות.

בין מכת שחין ומכת ברד שמות וארא ט,יב: ויחוק ה' את-לב פרעה

בין מכת ארבה למכת חשך **שמות בא י,כ: ויחוק ה' את-לב פרעה ולא שלח את-בני ישראל: פ**

בין מכת חשך למכת בכורות **שמות בא י,כז: ויחוק ה' את-לב פרעה ולא אבה לשלחם:**

כנ"ל **שמות בא יא,י: ומשה ואהרן עשו את-קל-המפתים האלה לפני פרעה ויחוק ה' את-לב פרעה ולא-שלח את-בני ישראל מארצו: פ** לפני קריעת ים סוף **שמות בשלח יד,ח: ויחוק ה' את-לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל וגבי ישראל יצאים בני רמה:**

שמות וארא ט,כב: ויאמר ה' אל-משה נטה את-ידך על-השמים ויהי בקרד בכל-ארץ מצרים

על-האדם ועל-הבהמה ועל-כל-עשב השדה בארץ מצרים:

שמות וארא ט,כט: ויאמר אליו משה בצאתי את-העיר אפרש את-כפי אל-ה'

הקלות יחידלון והפקד' לא יהיה עוד למען תדע פי לה' הארץ:

(שמ' וארא ט,כב) **את-ידך** – מקף כבורר כרב-מצב של מטרת הרמת היד: (א) נטיה להורדת מכה למצרים (ב) ע"פ (שמ' וארא ט,כט) פרישת כפים אל ה' בבקשת עצירת המכה. כאן מצב (א) נטיה להורדת מכה למצרים

שמות וארא ט,כג: ויט משה את-מטהו על-השמים

וה' נתן קלח וקבד ותהלך אש ארצה וימטר ה' קבד על-ארץ מצרים:

וה' – רביע, התפקיד ארבע. [רבינו בחיי] **קלח וקבד** ... והחלאים באים על כל המורכבים מד' יסודות, וסיבת החולי בהם שנוי האויר וקלקולו והתהפכות הארבע יסודות וגו' וע"כ יתכן לפרש כי הזכיר ארבע הכתוב בכאן ד' יסודות, **קלח וקבד** והם הרוח והמים, **ותהלך אש ארצה** האש והעפר, והזכירם מהופכים ([טוב טעם - בעל התוס'ט] וזה סדרם, אש רוח מים עפר), להורות כי בבא הברד ישתנה האויר ויתהפכו היסודות מלמעלה למטה, והקב"ה עושה כרצונו וגו'

וה' [תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פ"ט,ה"ה] אמר רבי אלעזר כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו. בנין אב שבכולם (דה"ב יח,כב) וה' דבר עליה רעה. (הפסוק המלא (דה"ב יח, כב) **ועמה הנה נתן ה' רוח שקר בפי נביאיך אלה וה' דבר עליה רעה: ס**)

[בראשית רבה (וילנא) פרשת ורא פרשה נא,ב] ר' חלבו בן ר' חילפי בר סמקאיי בשם ר"י בר ר' סימון, (בר' ורא יט,כד) **וה' המטיר עלי-סדם** זה גבריאלי, מאת ה' מרהשמים: זה הקדוש ברוך הוא, אמר רבי אלעזר כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו, א"ר יצחק בתורה כנביאים וכתובים מצינו שההדיוט מזכיר שמו ב' פעמים בפסוק אחד, ... הקדוש ברוך הוא מזכיר שמו שני פעמים בפסוק אחד. (בר' ורא יט,כד) **וה' המטיר עלי-סדם ועל-עמרה גפרית ואש מאת ה' מרהשמים:**

[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וארא טז] (ט,יח) הנני ממטיר כעת מחר זבדי בן לוי אמר שרט לו שריטה על הכותל א"ל כשתגיע השמש לכאן מחר ירד הברד, ... (הציטוט הבא גם ב-[ש"ר וארא יב,ד]) **וה' נתן קלח** הוא וסנקליטין שלו, טט: אפשר כבסודם זה אולי המלאך גבריאלי, **וימטר ה' קבד** זה הקדוש ברוך הוא. **וה' נתן קלח וקבד** – רביע ... זקא-קטן כעין מידה כתוב שתום שלא בא לסתום אלא לפרש, ע"פ הדברים השונים המצוטטים במדרשים מלמד שהתנינה נעשתה ע"י מלאך גבריאלי, ההמטרה נעשתה ע"י הקב"ה, אפשר שמרמז שהתנינה הונהגה מעולם הבריאה, וההמטרה הונהגה מעולם האצילות.